

ספר

קובץ מאמרים על קהלת

ספר ד': מספר זוהר קהלת

אמרות טהורות חוצבים להבות אש, מלוקט מחז"ל ומקו ודשי עליון שרפי מעלה מספרים הק חשים, המקיפים כללים יסודיים ועיקריים בגדל קדושת ומעלת אמירת קהלת

צט הוספות חזרות

דבריהם הקדושים חוצבים להבות אש, מלהיבים נפש האדם, מדרוך ומורה דרך להתעלות בטורה וקדשה.

בו ימצאו רבנים, מגידי שיעור נראשי ושיבות, מלמדים ומחנכים את הדור אשר ילכו בה, ואת המעשה אשר יעשו, גם כל בני אדם ימצאו בו הדרך נפלאה איד להדריך את ביתם לתורה ויראת שמים.

תפלתנו, כי הלימוד בספר הזה יעשה פרות, ויטהרו הלבבות, ותרכה הדעת להתקרב לאבינו שבשמים, כמאמר הבעש"ט הק' זי"ע, וזל"ק: כל מי שמספר בשבחי צדיקים, כאלו עוסק במעשה מרובה, ונזכה שיחוש לגאלנו בקרוב ברחמים, ובזכות לימוד דברי התנא האלקי רבי שמעון בר יוחאי יתקום בנו ההבטחה ברא יפקוד מן גלותא ברחמי, בב"א.

**יצא לאור בס"ד חודש מר חשוון ה'תשע"ה ע"י
מפעל הזוהר העולמי סניף בת ים 0527-651911**

יוצא לאור על ידי
מפעל הזוהר העולמי
בראשות האדמו"ר מאלמין
הרב שלום יהודה גראם שליט"א

סניף בת ים רח' יהודה 50
טלפון: 0548436784

עימוד ועיצוב:
אומנות האותיות

052-7144672

YOS672@OKMAIL.CO.IL

ספר

קובץ מאמרים על קהלת

ספר ד': מספר זוהר קהלת

אמרות טהורות חוצבים להבות אש, מלוקט מחז"ל ומקדושי עליון שרפי מעלה מספרים הקדושים, המקיפים כללים יסודיים ועיקריים בגדל קדושת ומעלת אמירת קהלת

עם הוספות חדשות

יוצא לאור על ידי

מפעל הזוהר העולמי

כתובת: רח' בר יהודה 50 בת ים

052-7651911

קובץ מאמרים על קהלת

אכילה ושתיה הכתוב בקהלת

כל אכילה ושתיה שנאמר במגילה זאת ב"תורה ומעשים טובים" הכתוב מדבר, (מדרש רבה קהלת ג')

צורך המור בראשית (י"ג ה')

לכן נקרא ספר קהלת - לפי שהיה מקהיל ומאסף דברי חכמה

אחר כך אמר ויקרא יעקב אל בניו. לפי שלמעלה דיבר יעקב עם יוסף ועם בניו ובירך אותם, ולא כן עשה לשאר הבנים. לזה התחיל לקרוא לבניו בלשון רכה ותחנונים ובלשון חיבה, וזהו ויקרא יעקב אל בניו. ויאמר האספו ואגידה לכם, האספו ובואו כולכם באגודה אחת בלי שנאה וקנאה. כי מה שאמרתי ליוסף ולבניו היו דברים זמניים פרטיים לו, אבל עכשיו האספו כולכם ואגידה לכם, דברי סתר וחכמה. וזהו לשון ואגידה, בכל מקום ענין המשכת חכמה. כתרגומו משכו נגידו (שמות יב, כא), וכן ויגד לכם את בריתו (דברים ד, ג), ותגד לבני ישראל (שמות יט, ג). ומה הם את אשר יקרא אתכם באחרית הימים, לכל אחד ואחד מכם. ולכן אמר האספו עם ואגידה, כי לשון אסיפה יאמר על חכמה, כמו בעלי אסופות, וכן אספה לי שבעים איש (במדבר יא, טז), ולכן נקרא קהלת, לפי שהיה מקהיל ומאסף דברי חכמה. ואחר שמהיום הזה היה רוצה לומר להם הדברים שיהיו באחרית הימים, אין לך חכמה גדולה מזאת. והיאך תזכו לאלו הדברים, כשתהיו כולכם באגודה אחת, ולא יהיה פירוד ביניכם אלא שתהיו באחדות אחד. כמו שעשיתי אני שקשרתי וייחדתי כל הדברים כולם בסוד הסולם ובסוד הייחוד. וזהו הקבצו ושמעו בני יעקב (פסוק ב'), לשמוע דברי חכמה ומוסר. כי השמיעה עיקר הכל, כאמרו שמעו ותחי נפשכם (ישעי' נה, ג).

○ ○ ○

חיד"א חומת אנך קהלת א' א'

נקרא ספר קהלת על שם המחשבה והחקירה השכלית אוספת החכמות

דברי קהלת בן דוד מלך בירושלם. פירש מהר"ר אברהם פריצול ז"ל בפ"י כ"י (שחיברו שנת רפ"א) כי תיבת קהלת על המחשבה והחקירה השכלית אוספת החכמות. "בן דוד" שחננו ה' החכמה. מלך בירושלם לעומק חכמת הספר ייחסו לירושלם כאלו חברו לחכמי ירושלם החשובים מכל ישראל כי

קובץ מאמרים על קהלת

שם התורה והחיזיון. וספר משלי שיש בו מוסרים כוללים נתיחס מלך ישראל בכלל. ושיר השירים שמדרגתו גדולה בסודות הדבקות והנבואה ייחס אותו לעצמו אשר לשלמה עכ"ד, ואפשר לומר בסגנון אחר, דברי קהלת שהקהיל חכמות הרבה ואמר בלשון נקבה שהיא פרה ורבה כך הוא מוליד ומרבה החכמה. וזה גרם לו היותו בן דוד עבד ה' ודבק בו דבקות גמור. וגם היה מלך בירושלם עיר החכמה ובשתיים עלתה לו להתחכם מאד. ובשיר השירים אמר לשלמה שרומז מלך שהשלום שלו כמו שכתבתי שם בס"ד.

○ ○ ○

חיד"א – יוסף תהילות פרק ע"ב א'

שלמה ר"ת - ל'טמא מ'עפר ש'ריפת ה'חטאת

לשלמה אלהים משפטיך למלך תן וצדקתך לבן מלך. אפשר במ"ש שטעם פרה אדומה היה מבקש שלמה לידע ולא נתגלה אלא למשה רבינו ע"ה, ופירשו רבני אשכנז ביקש קהלת למצוא דברי חפץ, בקש להיות כמשה, יצאת בת קול ואמרה, וכתוב יושר דהכונה דשלמה פשפש ומצא שמו רמוז בפרשת פרה דכתיב ל'טמא מ'עפר ש'ריפת ה'חטאת ר"ת שלמה, ועל סמך זה היה טורח למצוא טעם פרה אדומה, וזהו ביקש קהלת למצוא דברי חפץ, כלומר לדעת טעם פרה אדומה בטענה ששמו רמוז כאמור, יצאת בת קול ואמרה וכתוב יושר, דר"ת ל'טמא מ'עפר ש'ריפת ה'חטאת ביושר הוא למשה, ודוקא למשה היה למנה. וידוע דכל החוקים הן הן מפלאות תמים דעים וטעמן ונימוקן עמם אבל ישראל לגבי דידהו הם חקים, ובה פירשו הראשונים כי חק לישראל הוא משפט לאלהי יעקב הכונה דחק הוא לישראל בלי טעם אמנם משפט לאלהי יעקב דכביכול יש לו טעם בדבר. וז"ש משפטיך כלומר החוקים אשר יש לך טעם בהן והיינו משפטיך דייקא מילי דמסתמן שהם משפטים לך למלך תן האר עיניו להבין להשכיל טעמן. ולא שאני סבור דשלמה כבר נרמז בתורה בפסוק לטמא מעפר שריפת החטאת ואמטו להכי אמינא משפטיך למלך תן. לא כי ידעתי דהכתוב הולך ביושרו למשה. אמנם אני שואל בדרך צדקה וצדקתך לבן מלך. [וכן כתב רבינו החיד"א דבר זה, בספרו נחל קדומים פרשת חקת].

○ ○ ○

מדרשי חז"ל – קהלת

דברי קהלת. למה נקרא שמו של שלמה קהלת, לפי שהיו דבריו נאמרים בהקהל, כמו שנאמר (מ"א ח') אז יקהל שלמה, וכתוב (שם ה') ויבאו מכל העמים לשמוע את חכמת שלמה [מ"ר].

דברי קהלת. תניא, ג' נביאים ע"י שהיתה נבואתן דברי קנרתנין נתלה נבואתן בעצמן, ואלו הן, דברי קהלת, דברי עמוס, דברי ירמיהו [שם].

קובץ מאמרים על קהלת

ז

דברי קהלת. תניא, בשעה שאמר הקב"ה לשלמה, שאל מה אתן לך, לא בקש כסף וזהב רק ונתת לעבדך לב שומע (מ"א ג), **מיד שרתה עליו רוח הקודש ואמר ג' ספרים אלו משלי ושיר השירים וקהלת [שם].**

בן דוד. מלך בן מלך, חכם בן חכם, צדיק בן צדיק. [שם].

מלך בירושלים. תנאי, בתחלה מלך שלמה על כל העולם ואח"כ על כל ישראל ולבסוף על ירושלים לבד, שנאמר דברי קהלת בן דוד מלך בירושלים. [סנהדרין כ' ע"ב].

מלך בירושלם. תנא ר"ש בן יוחאי, **אשרי מי שזכה למלוך במקום מלכות,** להלן כתיב (פ' דברים) אשר יושב בעשתרות באדרעי, אבל הכא מלך בירושלים - במקום מלכות [מ"ר]. מתוך תורה תמימה קהלת.

○ ○ ○

בית הלוי שמות פי"ט ה'

קהלת תחילתו דברי תורה וסופו דברי תורה - ביאורו וענינו

ואמרתי להעתיק כאן מה שכתבתי בספר בית הלוי (דרוש טו) בזה כי שייך להאמור כאן. (בקהלת א) **ונתתי את לבי לדרוש ולתור בחכמה על כל אשר נעשה תחת השמים הוא ענין רע נתן אלהים לבני האדם לענות בו,** ראיתי את כל המעשים שנעשו תחת השמש והנה הכל הבל ורעות רוח, מעוות לא יוכל לתקן וחסרון לא יוכל להמנות. ויש להבין המשך הכתובים וביאורם, דלכאורה הוא כפל ענין במלות שונות. והנה במסכת שבת (דף ל"א) איתא **שיקשו חכמים לגנוז ספר קהלת ולא גנזוהו מפני שתחלתו דברי תורה וסופו דברי תורה,** תחילתו מה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמול תחת השמש, תחת השמש הוא דאין לו יתרון פי' אם יעמול בעניני עוה"ז אין לו יתרון הא למעלה מן השמש דהיינו תורה ומצות יש לו יתרון. וגם מאמר זה צריך להבין דנותן חילוק בין דברי תורה לעניני עוה"ז והרי הם שני דברים מהופכים ומנגדים זה לזה, והרי הוא כאומר לענה הוא מר אבל דבש מתוק, דלא שייך לומר חילוק רק בין שני דברים שיש להם קצת השתוות. וגם לשון דלמעלה מן השמש יש לו יתרון דלשון זה שייך על דבר שאינו טוב גמור אבל ישיג, בו איזו יתרון וטובה, אבל דבר שהוא כולו טוב גמור לא שייך לומר דיגיע בו יתרון. רק הענין דהנה מעשה עוה"ז נקראו במגילה זו תחת השמש, וכמו שהסביר **המהרש"א** שם יען כי המה תחת המזל והנהגה הטבעית, דהשמש הוא ראש להמזלות והטבע שבעולם השפל, **אבל תורה ומצות הם למעלה מן השמש שאינם תחת הטבע.** אמנם איתא במסכת פסחים (דף ג') כתיב (תהלים נז) עד שמים חסדך וכתוב (שם קח) מעל שמים חסדך כאן בעושיין לשמה כאן בעושיין שלא לשמה, הרי דגם תורה אם היא שלא לשמה היא תחת השמים. וזהו שהשיענו שלמה ע"ה דלכאורה **יעלה על הדעת דהעוסק בתורה שלא לשמה להשיג ממון וכבוד וכדומה,** הרי תכלית כוונתו הוא משום צרכי עוה"ז, וא"כ הרי הוא ממש כבעל

קובץ מאמרים על קהלת

מלאכה אחרת וכעוסק בפרנסה וסחורה אחרת, דזה משתדל להשיג פרנסה באומנתו וזה משתדל להשיגה בלימודו וא"כ שניהם שוים לגמרי, וקאמר דאינו כן דהרי אמרו לעולם יעסוק אדם בתורה שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה. וזהו שאמרו בגמרא דתחילתו ד"ת שאמר מה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמול תחת השמש, דבעסקו בענייני עוה"ז תחת השמש לא יגיע לו שום יתרון וריוח הא אם עוסק למעלה מן השמש והוא תורה ומצוה הגם דעדיין הוא תחת השמים והוא שלא לשמה יש לו יתרון דיגיע לו לבסוף ריוח שיבא לשמה. והענין דמתוך שלא לשמה בא לשמה יובן, ע"פ מש"כ הרמב"ם (גירושין ב כ) על הא דכופין אותו עד שיאמר רוצה אני משום דבפנימיות השכל והלב שבישראל רוצה הוא בקיום המצות רק דכח התאוה מונע אותו ומכריחו לעבור על רצונו הפנימי, מש"ה מהני בו הכפיה לסלק ממנו כח התאוה המעבירו מדעתו וממילא נשאר על רצונו הטוב. וכן הוא הענין בשלא לשמה דהרי מה שכופה בעצמו את יצרו בהתבוננו ביראתו מן העונש או גם בבזיון מן בני אדם ועבור זה מקיים המצוה הרי לא גריעי מאילו ב"ד היו מכים אותו בשוטים לקיים דמהני, וכן שלא לשמה הרי ג"כ מועיל להכניע כחו התאוה שלו. וזהו שאמר הכתוב ונתתי את לבי לדרוש ולתור בחכמה, היא תורה, על כל אשר נעשה תחת השמים פ"י החכמה שנעשה תחת השמים והיא התורה שלא לשמה, הוא ענין רע נתן אלהים לבני האדם לענות בו, פ"י דאע"ג דבעצמו הוא ענין רע מ"מ נתנו ה' להאדם לענות בו, פ"י להכניע הכוח התאוה והחומר שלו בו, אבל ראיתי את כל המעשים שנעשו תחת השמש דהיינו עוסק של עוה"ז ממש והנה הכל הבל ורעות רוח מעוות לא יוכל לתקון דזה העוסק בענייני עוה"ז ישאר לעולם בקלקולו ולא יתוקן. אבל העוסק בתורה הגם דהוא שלא לשמה מ"מ הרי יתוקן לבסוף שיבוא לשמה.

○ ○ ○

רד"ק ירמיה א א

קהלת עמוס וירמיהו נתלה נבואתן בעצמן - רצה לומר שדברו בדברי עצמן, כמו

שלמה "אני קהלת הייתי מלך"

בענתות - היא עיר מערי הכהנים כמו שכתוב בספר יהושע ומה שהחל בדברי לפי שכולל בספר הזה כל דברי נבואות שניבא על ישראל ועל העכו"ם, וכן דברי עצמו מה שקרה לו בנבואתו עם ישראל, ובדרש ג' נביאים על ידי שהיתה נבואתם דברי קנתורין לפיכך נתלה נבואתן בעצמן, ואלו הן דברי קהלת דברי עמוס דברי ירמיהו, רצה לומר בעצמן שדברו בדברי עצמן כמו שלמה שאמר אני קהלת הייתי מלך, וכל הענין שספר בעצמו, וכן עמוס ספר בדברי עצמו קשר עליך עמוס וכל הענין כמו שכתוב וכן ירמיהו ספר בתחלת ספרו דברי עצמו בטרם אצרך בבטן ידעתך וכל הענין, וכן בתוך ספרו מה שספר מן הרעות שעשו לו.

○ ○ ○

וְיִתֵּר מִהֶמָּה בְּנֵי הַזֹּהַר עֲשׂוֹת סִפְרִים הַרְבֵּה

אין קץ וְלֹהֵג הַרְבֵּה יִגְעַת בְּשָׂר (קהלת פרק יב, יב)

אברבנאל – מתוך הקדמה ירמיה**ספרי שלמה המלך נתחברו בתכלית השלימות בבהירות הגדולה ביותר, וג' תנאים לחיבורי ספרים**

אמר יצחק אברבנאל, שלשה חיקויים נמצאים בבני האדם, החיקוי הראשון הוא בנפשותם שיתרשמו ויתחקו בה בדעתה וחכמתה צורות הדברים הנמצאים כפי אמיתתם, וכפי מה שיהיה החיקוי הזה בנפש האדם תהיה מעלת החכמה והשלימות בחכם או בנביא, כי כל עוד שיתחקו בנפשו צורות הדברים הנמצאים כפי אמיתתם, תהיה מעלת החכמים המשיגים בחקירה ועיון ובנביאים שרוח השם דבר בס, הנה אם כן **החקוי הראשון** הזה הוא מהדברים הנמצאים אל הנפש החכמה והנבואיית. **והחקוי הב'** הוא שיחוקה בלשון והשפה מה שהוא מצוייר בנפש, כי כמו שהנפש ציירה מה שבמציאות כן הלשון והשפה יציירו מה שהוא בנפש, ויש בחיקוי הזה גם כן הבדל גדול בין בני אדם, כפי מה שיש לכל אחד מהם לשון מדברת גדולות, והוא הנקרא **לשון למודים שימלל וידבר בשפה ברורה ובמליצה נעימה**, כל מה שציירה הנפש מבלי עיכוב, ובוזה היה יתרון המליצים והמשוררים זה על זה, ובכלל כל חכם לב ונביא השם היה יתרונו על חברו, גם בחיקוי השני הזה רוצה לומר בצחות הלשון ויפוי המליצה, והיות דבריו יותר מתוקנים ונחשבים וכמ"ש **גדול החכמים** (קהלת י, יא) ויש (ואין) יתרון לבעל הלשון. **והחקוי הג'** הוא **בכתיבה**, כאשר החכם או הנביא יכתוב על ספר מה שדבר או שהיה רצונו לדבר בפיו, כי כמו שציור הנפש שהוא החקוי הראשון, נתרשם בלשון שהוא החקוי הב', כן ספורי הלשון וטענותיו יורשמו בכתיבה, והוא החקוי הג' הזה, וגם בו יש הבדל גדול בין בני אדם לא בתמונת הכתיבה ויפוי תבניתה לבד, אלא בדקדוק הכתיבה וישרה שלא יהיה בה טעות ושגיאה, לא בהיות הזכר בלשון נקבה או ההפך, ולא בהיות היחיד בלשון רבים או ההפך, ולא בהיות העבר בלשון עתיד או ההפך, וכדומה מהדברים אשר הם טעות בכתיבה המדוקדקת כראוי.

"הזהר עשות ספרים הרבה" - ואין הכוונה שיזהר מעשות אותם אלא שיזהר וישתדל לעשותם

ושלא יאמר הרבה חברו הראשונים ולמה זה עוד איגע בחברי חיבורים אחרים

ובזה גם כן ימצא הבדל גדול בין מחברי הספרים חכם היה או נביא, הנה אם כן בשלשת החקויים האלה יוכלו מעלות ויתרונות החכמים או הנביאים מחברי הספרים, רוצה לומר מעלת ההשגה בציור הנפש וצחות הלשון ודקדוק הכתיבה וישרה על ספר, וכבר ביאר כל זה שלמה המלך ע"ה בסוף ספר קהלת, כמו שאמר ויותר שהיה קהלת חכם עוד למד דעת את העם און וחקר תקן משלים

קובץ מאמרים על קהלת

הרבה בקש קהלת למצוא דברי חפץ, וכתוב יושר דברי אמת דברי חכמים כדרבונות וכמסמרות נטועים בעלי אסופות נתנו מרועה אחד (שם יב, יא), כי הנה באמרו, ויותר שהיה קהלת חכם ביאר שנמצא בו השלימות הגדול מהחקוי הא', אשר הוא ציור נפשו וגודל השגתו בחכמה, ובאמרו עוד **למד דעת את העם**, ביאר שנמצא בו השלמות מהחיקוי הב', שהוא לשון למודים תמרה לדבר צחות, ולפי שהלימוד אל הזולת ראוי שיהיה כפי המקבלים, שלתלמיד ההגון ילמד בחקירה ואזון רב, ולתלמיד הגס אם מתחיל בעיון ילמד במשלים כפי העיון הגס, לכן אמר בענין הלימוד און וחקר, והוא לתלמידים ההגונים, ואמר תקן משלים הרבה כנגד המתחילים בחכמה, **ואמנם כנגד השלימות מהחקוי הג' אשר בכתיבה וחיבור הספרים**, אמר בקש קהלת למצוא דברי חפץ שהוא הלשון היפה המסודרת הנכלל בחקוי הב', ועל הכתיבה וחיבור הספרים אמר **וכתוב יושר דברי אמת, רוצה לומר שהיתה כתיבתו כחבוריו מיושרת מבלי טעות ושגיאה, דברי אמת מבלי כזב וטעות כלל**, וביאר צורך שלמה המלך אל שלימות הלשון, ללמד את העם ובכתיבה וחיבור הספרים, לפי שיראה בתחילת הדעת ששני אלה לא היו צריכים אליו, באשר הוא מלך ישראל והיה די לו בהשגת החכמה וציור הנפש, שמפני זה אמר ראשונה ויותר שהיה קהלת חכם עוד וגומר, ר"ל שלא נסתפק לשלימות נפשו לבד אלא ג"כ להשלים אנשי דורו בלימוד, והבאים אחריו בלימוד ספריו, ולזה אמר כאן גם כן **דברי חכמים כדרבונות** רוצה לומר, שדברי החכמים יעוררו האדם אל הידיעה והשלימות, כמו הדרבונות שמעוררים את הפרה, וזהו תועלת החקוי הב' מהלשון, ואמנם הכתיבה שהוא החקוי הג' הוא ג"כ מבואר, לפי שהלשון והדברים הם בהבל פיו של אדם, ולא יתקיימו אבל הדברים הנכתבים הם כמסמרות נטועים שלא יזוזו ממקומם, ואמר שאע"פ שמחברי הספרים ילמדו ויקחו מדברי הקודמים כאלו הם מגנבי דברים, אין בזה מהגנאי להיותם בעלי אסופות שאספו וקבלו מדברי זולתם, לפי שהחכמות כולם נתנו מרועה אחד, והוא האל יתברך שמפיו דעת ותבונה וכל החכמים למדו ממנו. והיוצא מדבריו אלה כולם למוד נאה באמרו, ויותר מהמה בני הזהר עשות ספרים הרבה וגומר, ואין הכוונה שיזהר מעשות אותם **אלא שיזהר וישתדל לעשותם, ושלא יאמר הרבה חברו הראשונים ולמה זה עוד איגע בחברי חבורים אחרים**, כי הנה מקום הניחו לנו אבותינו להתגדר בו.

○ ○ ○

וְיִתֵּר שְׁהִיָּה קְהֵלֶת חָכָם עוֹד לְמַד דְּעַת אֶת

הָעָם וְאֵזֶן וְחֻקֵּר תִּקְוֵן מְשָׁלִים הָרַבָּה. (קהלת פרק י"ב, ט)

רשב"ם בבא בתרא קל"ד. ❁

משלי שלמה מהותו

ומשלות כובסין צורך יש בה ללמוד דברי תורה, כדכתיב (קהלת יב) תקן משלים הרבה, וכתוב להבין משל ומליצה (משלי א).

גמרא עירובין כ"א ע"ב

הזהר בדברי סופרים יותר מדברי תורה שהללו עשה ולא תעשה והללו (בדברי סופרים)
חייב עליהן מיתה בידי שמים

אמר ליה רב חסדא ליהוא מרבנן דהוה [קא] מסדר אגדתא קמיה, מי שמיע לך "חדשים גם ישנים, דודי צפנתי לך" מאי היא? אמר ליה, אלו מצות קלות ומצות חמורות. אמר ליה, וכי תורה, פעמים פעמים נתנה? אלא, הללו דברי תורה, והללו דברי סופרים. דרש רבא, מאי דכתיב, (קהלת יב) "ויותר מהמה בני הזהר עשות ספרים הרבה אין קץ". בני, הזהר בדברי סופרים יותר מדברי תורה, שהללו (בדברי תורה יש בהן) עשה ולא תעשה, והללו (בדברי סופרים כל העובר עליהן) חייב עליהן מיתה [בידי שמים]. שמא תאמר, אם יש בהן ממש, מפני מה לא נכתבו? אמר קרא, "עשות ספרים הרבה אין קץ". (שם) "ולהג הרבה יגיעת בשר", אמר רב פפא בריה דרב אחא בר אדא משמיה (דרבא) [דרב אחא] בר עולא, [מלמד] שכל הלועג על דברי חכמים נידון בצואה רותחת, דכתיב, "ולהג הרבה יגיעת בשר". אמר לו רבא, מי כתיב "לעג"? "להג" כתיב. אלא, כל (הלוהג) [ההוגה] בהן - טועם בהן טעם בשר.

ירושלמי ברכות וסנהדרין פי"א ה"ד

דומים דברי סופרים לדברי תורה וחביבין כדברי תורה וחביבין לישראל יותר
מדברי תורה

חברייא בשם רבי יוחנן דודים דברי סופרים לדברי תורה וחביבין כדברי תורה, (שיר ז) "וחכך כין הטוב". שמעון בר ווה בשם רבי יוחנן, דודים דברי סופרים לדברי תורה. וחביבין לישראל יותר מדברי תורה. (שם א) "כי טובים דודיך מיין. רבא בר כהן משם רבי יוחנן בן פזי אמר תדע לך, שחביבין לישראל ד"ס מדברי תורה. שהרי רבי טרפון אילו לא קרא לא היה עובר אלא בעשה, ועל ידי שעבר על דברי בית הלל, נתחייב מיתה. על שם, (קהלת י) "ופורץ גדר ישכנו נחש". תני רבי ישמעאל דברי תורה יש בהם איסור ויש בהם היתר יש בהם קולין ויש בהם חמורים. אבל ד"ס לישראל כולם חמורים הן, תדע לך שהוא כן, דתנינן תמן, האומר אין תפילין לעבור על דברי תורה פטור. חמש טוטפות, להוסיף על דברי סופרים חייב. רבי חניה בריה דרבי אדא בשם רבי תנחום ברבי חיא, חמורים דברי זקנים מדברי נביאים. דכתיב, (מיכה ב) "אל תטיפו יטיפון [לא] יטיפו. לאלה לא יסג כלימות וכתוב, (שם) "אטיף לך ליין ולשכר".

גמרא ב"ב י"ד ע"ב

סדרן של כתובים רות תהלים איוב משלי "קהלת" שיר השירים קינות דניאל מגלת אסתר
זורא דברי הימים.

○ ○ ○

בן איש חי בניהו – ר"ה כ"א ע"ב

מהיכן הוא המשמעות למצוא דברי חפץ שהכוונה למשה

[קהלת י"ב י'] **בקש קהלת למצוא דברי חפץ**, רב ושמואל חד אמר בקש קהלת להיות כמשה יצתה בת קול ואמרה וכתוב יושר וכו', וחד אמר בנביאים לא קם וכו' כן הגרסא הנכונה דאיתא בתלמוד כתב יד כמו שכתוב בספר דקדוקי סופרים יעויין שם. וצריך להבין היכא משמע מהאי קרא דבקש להיות כמשה דהפסוק קאמר דברי חפץ. ונראה לי בס"ד דאיתא במדרש [שמות י"ח י"ט] היה אתה לעם מול האלקים, היה להם ככלי מלא דברים, ופירש הרב **אהל יעקב** ז"ל כי משה רבינו ע"ה היתה שכינה מדברת מתוך גרונו ונמצא הוא כמו כלי שהדברים של הקב"ה מונחים בתוכו והוא מוריק הדברים מתוכו לחוץ כשהיה מדבר עם ישראל עיין שם. ובזה פרשתי בס"ד מה שאמרה בתיה ליוכבד אמו [שמות ב' ט'] היליכי את הילד הזה, נצצה בה רוח הקודש שרמזה בתבת היליכיי יה"י כלי כלומר יהי כלי את הילד הזה שיזכה להיות כלי שמונח בתוכו דבר ה' ולזה אמר בקש קהלת להיות כמשה דכתיב בקש קהלת למצוא דבר חפץ, והיינו כי חפץ רוצה לומר כלי דבקש שגם הוא יהיה כלי שמונח בו בתוכו דבר ה' שמעלה זו לא נמצאת אלא רק אצל משה רבינו ע"ה שהיתה שכינה מדברת מתוך גרונו, גם יש לומר **תיבת חפץ הוא פ"ה צ"ח** וקאי על משה רבינו ע"ה שהיה לו פה צח בנס, כי מצד הטבע לא היה יכול לדבר בפה צח.

ועוד נראה לי בס"ד כי באותיות חפץ נרמז שמו של משה רבינו ע"ה, כי ידוע **דמשה רבינו ע"ה היה גלגול הבל**, שהוא בסוד החסדים לכן הבל היה אחוז בשם מ"ה שהוא סוד החסדים, וקין בשם ב"ן שהוא סוד הגבורות, ולכן אמר לו השם יתברך לקין אחר שהרג את הבל [בראשית ג' י'] מה עשית קול דמי אחיך צועקים אלי מן האדמה, ולכן משה רבינו ע"ה נקרא משה כי במילואם כזה מ"ם שיי"ן ה"י עולה מספר ת"ן שהוא מספר עשרה פעמים מ"ה דכל דבר שבקדושה כלול מעשר, ולכן ראש וסוף שמו הוא מ"ה ונודע כי מספר ת"ן הוא חמשה פעמים צד"י וזה נרמז בתיבת חפץ שהוא ראשי תיבות ח'משה פ'עמים צ'ד"י ולכן התורה שנקראת על שמו של משה רבינו ע"ה נקראת חפץ כמו שאמרו בגמרא דברכות בפרק קמא על פסוק [ישעיהו נ"ג י'] וחפץ ה' בידו יצלת, עיין שם. וזה שאמרו **בקש קהלת למצוא דברי חפץ הוא משה רבינו** ע"ה שרמוז שמו בתיבת חפץ שהוא **ראשי תיבות חמשה פעמים צד"י** מספר שמו במילואו ובקש להשיג דברים כמוהו ויצתה בת קול ואמרה לו וכתוב יושר דברי אמת, כי הוא ראה ששמו של משה רבינו ע"ה כלול בשמו, ולא עוד אלא שנוסף בו אות למ"ד ואמרה לו בת קול שאין שם משה אמור בשם שלמה כסדרו ביושר כי סדר זה

של אותיות משה מורה על תגבורת החסדים בו כמו שאמר רבינו האר"י ז"ל בשער הפסוקים על הפסוק [שמות ב' י'] ותקרא שמו משה ותאמר כי מן המים משיתיהו, כי רק סדר זה של שם משה יורה על תגבורת החסדים בו ולכן אמר לו מה שכתוב בו ביושר הוא דברי אמת ואתה בשמך אין כתובים אותיות משה ביושר.

ודע כי מאי דאמר בנביאים לא קם אבל במלכים קם יש לפרש דבריו במלכים לא קאי על שלמה המלך ע"ה אלא קאי על דוד המלך ע"ה והוא מה שכתב רבינו האר"י ז"ל בריש שער רוח הקודש כי המדרגה הגדולה אשר בנבואה שהיא קול בקול שלא זכה אליה רק משה רבינו ע"ה זכה אליה דוד המלך ע"ה ברוח הקודש שזכה לקול בקול וכמו שהיה משה רבינו ע"ה רבן של **נביאים כן דוד המלך ע"ה רבן של בעלי רוח הקודש** עיין שם.

והנה יש להבין איך סלקא דעתיה דשלמה המלך ע"ה להיות כמשה רבינו ע"ה והלא מקרא מלא הוא [דברים ל"ד י'] ולא קם נביא עוד בישראל כמשה. ונראה לי בס"ד דסבר דהוה ליה למיכתב הכי ונביא בישראל לא קם עוד כמשה, לכן יש לומר שאמר בסדר זה כדי לדרוש בו קריאה אחרת למפרע, כי בסדר זה דנקיט קרא הנה הוא נקרא למפרע הכי כמשה עוד בישראל נביא קם, ובא הכתוב ללמד אף על גב דבאותו הדור לא קם נביא עוד בישראל כמשה יזדמן עוד דור אחר אשר כמשה עוד בישראל נביא קם, ולכך בקש להיות כמשה, ויצאה בת קול ואמרה וכתוב יושר דברי אמת, ולא קם וכו' פירוש פסוק זה לא בא ללמד כלום בסדר למפרע כלל אלא תמיד בכל דור ודור נקרא הכתוב הזה ביושר דוקא וקריאתו ביושר בלבד הוא דבר אמתי לא בקריאה של למפרע.

רבה שיר השירים א י

דרך ארץ כשאדם נער אומר דברי זמר הגדיל אומר דברי משלות הזקין אומר דברי הבלים

דבר אחר ר' יוסי בן חלפתא פליג אתלתיהון ג' שטנים נזדווגו לו הה"ד (מ"א יא) ויקם ה' שטן לשלמה את הדד האדומי וכתיב ויקם אלהים לו שטן את רזון בן אלידע וכתיב ויהי שטן לישראל כל ימי שלמה הרבה לו סוסים שנאמר (שם ט) ותעלה ותצא מרכבה ממצרים בשש מאות כסף וסוס בחמשים ומאה, ג' משלות אמר משלי שלמה בן דוד מלך ישראל (משלי ט) משלי שלמה בן חכם ישמח אב (שם כה) גם אלה משלי שלמה אשר העתיקו אנשי חזקיה מלך יהודה ג' הבלים אמר הבל הבלים אמר קהלת וגו' הבל חד, והבלים תרין, הא תלתא, ג' שירים אמר שיר חד השירים תרין הא תלתא ג' שמות נקראו לו ידידיה שלמה קהלת, ריב"ל אמר הנהו תלתא אגור יקא למואל איתיאל הא שבעה ארשב"ג ועיקר אוונטיי שלהן ידידיה קהלת שלמה מודה רשב"ג באלו ארבעה שנתוספו לו ונתכנה בהן, הן צריכין להידרש, אגור שאגור דברי תורה, בן יקא בן שהקיאה לשעה כספל הזה

קובץ מאמרים על קהלת

שנתמלא בשעתו ונשפך בשעתו, כך למד שלמה תורה בשעתה, ושכחה בשעתה, **למואל** שנים לאל בכל לבו אמר יכול אני להרבות ולא לחטוא, **לאיתיאל** לאיתיאל ואוכל איתיאל אתי אל ואוכל, ג' **ספרים** כתב משלי קהלת ושיר השירים, **אי זה מהן כתב תחלה** ר' חייא רבה ורבי יונתן רבי חייא רבה אמר **משלי כתב תחלה**, ואח"כ שיר השירים ואח"כ **קהלת**, ומייתי לה מהאי קרא וידבר ג' **אלפים** משל משל זה ספר משלי ויהי שירו חמשה ואלף זה שיר השירים וקהלת, בסוף אמר מתנייתא דרבי חייא רבה פליגא על הדין שמעתא מתנייתא אמרה שלשתן כתב כאחת ושמעתא אמרה כל חד וחד בפני עצמו, תני רבי חייא רבה **רק לעת זקנת שלמה שרתה עליו רוח"ק**, ואמר ג' **ספרים** משלי וקהלת ושיר השירים ר' יונתן אמר שה"ש כתב תחלה ואח"כ משלי ואח"כ קהלת, ומייתי לה ר' יונתן **מדרך ארץ כשאדם נער אומר דברי זמר הגדיל אומר דברי משלות הזקין אומר דברי הבלים** ר' ינאי חמוי דר' אמי אמר **הכל מודים שקהלת בסוף אמרה**.

○ ○ ○

מדרש רבה קהלת א א

מהיכן זכה לחכמה מופלגת זו שלמה המלך

דברי קהלת בן דוד מלך בירושלם זה שאמר הכתוב ברוח הקדש ע"י שלמה מלך ישראל, (משלי כ"ב) חזית איש מהיר במלאכתו לפני מלכים יתיצב, **מעשה בר' חנינא בן דוסא**: שראה בני עירו מעלין נדרים ונדבות לירושלים, אמר הכל מעלין לירושלים נדרים ונדבות ואני איני מעלה דבר, מה עשה יצא למדבריה של עירו, וראה שם אבן אחת ושכבה וסיתתה ומירקה, ואמר הרי עלי להעלותה לירושלים, בקש לשכור לו פועלים נזדמנו לו חמשה בני אדם, אמר להן מעלין לי אתם אבן זו לירושלים, אמרו לו תן לנו חמשה סלעים ואנו מעלים אותה לירושלם, בקש ליתן להם ולא נמצא בידו דבר, לשעה הניחוהו והלכו להם, זימן לו הקב"ה חמשה מלאכים בדמות בני אדם אמר להם אתם מעלין לי אבן זו אמרו לו תן לנו חמשה סלעים ואנו מעלין לך אבןך לירושלים, ובלבד שתתן ידך ואצבעך עמנו, נתן ידו ואצבעו עמהם, ונמצאו עומדים בירושלים, בקש ליתן להם שכרן ולא מצאן, נכנס ללשכת הגזית ושאל בשבילם אמרו לו **דומה שמלאכי השרת העלו אבןך לירושלים וקראו עליו המקרא הזה חזית איש מהיר במלאכתו לפני מלכים יתיצב**, קרי ביה לפני מלאכים יתיצב. א"ר סימון בשם ר' שמעון בן חלפתא בללווטוס שהיה גדל בפלטין של מלכים אמר לו המלך שאל מה אתן לך אמר אותו בלווטוס, אם שואל אני כסף וזהב או מרגליות טובות הוא נותן לי, בגדים הוא נותן לי, אלא אני שואל בתו והכל יתן לי בכלל בתו, כך (מ"א ג') בגבעון נראה ה' אל שלמה בחלום הלילה, ויאמר אלהים שאל מה אתן לך, אמר שלמה אם אני שואל כסף וזהב ומרגליות הוא נותן לי, **אלא הריני שואל את החכמה והכל בכלל**, הה"ד (שם) **ונתת לעבדך לב שומע, אמר לו הקב"ה החכמה שאלת ולא שאלת לך עושר וכבוד ונפש אויביך לפיכך החכמה והמדע נתון לך**, ועל ידי כן גם עושר ונכסים וכבוד אתן לך מיד (שם) ויקץ שלמה והנה חלום א"ר יצחק חלום עומד על

קובץ מאמרים על קהלת

כנו צפור מצויץ ויודע על מה מצויץ חמור נוהק ויודע על מה נוהק מיד (שם) ויבא ירושלם ויעמד לפני ה', ויעל עולות ושלמים ויעש משתה לכל עבדיו, א"ר יצחק **מכאן שעושיין סעודה לגמרה של תורה** מיד שרתה עליו רוח הקודש ואמר שלשה ספרים הללו משלי ושיר השירים וקהלת הה"ד דברי קהלת בן דוד.

○ ○ ○

ילקוט שמעוני פ"א תתקס"ה

משלי כתב תחלה ואח"כ שיר השירים ואחר כך קהלת

דברי קהלת, ר' חייא רבה אמר משלי כתב תחלה ואח"כ שיר השירים ואחר כך קהלת, ומייתי לה מן הדין קריא וידבר שלשת אלפים משל זה משלי, ויהי שירו חמשה ואלף זה שיר השירים, קהלת בסוף אמרה, רבי יונתן אמר שיר השירים כתב תחלה ואחר כך משלי ואחר כך קהלת, ומייתי לה רבי יונתן מדרך ארץ, כשאדם נער אומר דברי זמר, הגדיל אומר דברי משל, הזקין אומר דברי הבלים, רבי חוני חמוי דרבי אמי אמר הכל מודים קהלת בסוף אמרו, דברי קהלת ולא נאמר דברי שלמה, אלא אל ידי שאמריו תלויים בהקהל. א"ר הונא בשם רבי אחא משמר זה נכנס ומשמר זה יוצא לשמוע חכמתו שנאמר אשרי עבדיך ואשרי אנשיך וגו', אמר רבי יצחק על שם אז יקהל שלמה נקרא קהלת בן דוד, מלך בן מלך, נביא בן נביא, חכם בן חכם, אבגינוס בן אבגינוס.

○ ○ ○

אוצר ערך הגנוז ח"א סימן ג

שלשת ספרי שלמה עדיו - אע"פ שהקשו על זמני מציאותם הכל מעולה עם הקבלה

אבל הראוי למי שהוא אדם ורוצה להשיג האמת כמו שהיא, הוא **שילמוד בהיותו נער ובהיותו בחור ובהיותו זקן**. ומה שילמוד בבחירתו שיהיה מעולה ממה שלמד בנערותו, ומה שימוד בזקנותו שיהיה מעולה ממה שלמד בבחירתו. ובזה ידמה למלך שלמה החכם שנאמר לו מהשם "החכמה והמדע נתון לך" (דה"ב א' יב'). כמו שנאמר "**ויי נתן חכמה לשלמה** כאשר דבר לו" (מלכים א' ה' כו). וכמו שנאמר עליו "**ויחכם מכל אדם**" (מלכים א' ה' יא). ושלשת ספריו עדיו אע"פ שהקשו על זמני מציאותם הכל מעולה עם הקבלה, והיא שבנערותו חיבר ספר משלי, והעז אמרו "**משלי שלמה בן דוד מלך ישראל**" (משלי א' א'). שהיה מתפאר במלכות הכללי כמנהג הנערים. והוא שאמר ברמז על הזמן "לתת לפתאים ערמה לנער דעת ומזמה" (משלי א' ד'). והמשיך ענין התוכחות במשליו על התאוות הבהמיות הפתאיות הנערייות באמרו "וארא בפתאים אבינה בבנים נער חסר לב" (משלי ז' ז') והמשיך זה כולו. ובבחרותו חיבר **ספר קהלת** והעז אמרו "דברי קהלת בן דוד מלך בירושלים" (קהלת א' א'),

קובץ מאמרים על קהלת

שכבר חיסר המעלה הכללית שאמר בתחלה מלך ישראל ועתה פרט ואמר מלך בירושלים. וסמך לזה "הבל הבלים אמר קהלת" וכו' "מה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמל תחת השמש" (שם). כי זמן הבחורות הוא זמן העמל והטורח. והמשיך הגלגול הטבעי ואמר שהוא כן למה יטרח עם היותו מגיד שטרח ועשה ושבח החכמה על כל דבר עם השמחה. והמשיך ענין המעשה הטבעי והרצוני ואמר בסוף דבריו "שמח בחור בילדותיך" וכו' (קהלת י"א ט'), הודה שמדבר לבחורים כמו שדבר בתחלה לנערים. ובזקנותו חיבר ספר שיר השירים אשר לשלמה. והעד אמרו "שיר השירים אשר לשלמה" (שה"ש א' א'). לא זכר בו שם אביו ולא שם המלכות, כי ראה אשר היחסים ההם לו יחסים דמיונים. כמו שאמר אביו ע"ה "כי אבי ואמי עזבוני וי יאספני" (תהלים כ"ז י'). כך ראה זה שאין לו חלק כי אם בשם שדבק בו לבד לא בזולתו. ולפיכך המשיל עצמו למקבל והמשיל השם לנותן. והנה שאמר "ישקני מנשיקות פיהו" (שה"ש א' ב'), שמורה על מיתת נשיקה שהיא אמיתת החיים והוא זמן החשק האלוהי, שבזקנה אדם חושק להדבק במה שהוא תכליתו.

וכבר נרמז ענין השירה לסוף הימים בשירת האזינו למושה, ובמאמר המלאכים שאומרים שירה והולכים להם. וכן שירת הים סוף יציאת מצרים ואבוד האויבים לגמרי והצלת האוהבים. וכן שירת דוד ושירת דבורה וברק, וכל שכן שירה שנאמר עליה שאין כל העולם כולו כדאי כיום שנתן בו שיר השירים. ואם כל הכתובים קדש שיר השירים קדש קדשים. וכבר נרמז במשל שאמרו, למה היו דברי תורה דומים **עד שלא עמד שלמה**... לבאר שהיו ממיה עמוקים וצוננין לא היה אדם יכול לשתות מהם עד שבא פיקוח אחד, מה עשה ספק (קשר) חבל בחבל ומשיחה למשיחה ונימא לנימא ודלה ושתה, נמצא הכל דולין ושותין אחריו. **כך היה שלמה ממשל למשל ומדבר לדבר עד שעמד על דברי תורה. הנה הודו על משלי תחלה ועל דברי קהלת אחר המשלים ועל בוריה של תורה שהוא שיר השירים אחר שניהם.** וכך ראוי ללמד לכל מי שירצה לעמוד על דברי תורה בזו הדרך בעצמה, ר"ל שירוהו תחלה דרכי המשלים הכוללים המוסר בפשוטם עם תקון המדות כולן וכוללין חכמות שיש צורך לידיעתם תחלה כצרך הקדים המוסר לחכמה. שכן אמר שם "ראשית חכמה יראת יי" (תהלים קי"א י') "עקב ענוה יראת יי" (משלי כ"ב ד') והם חכמות מורות הנהגת החמר השפל בעולם והממשלה שראוי למשול עליו. כמו שנאמר במעשה בראשית על ענין האשה הזונה שפתה אותה הנחש ובא עליה והטיל בה זוהמא. וישראל שעמדו על הר סיני לא פסקה זוהמתן. וכדי לתת דרך להפסקת הזוהמא נכתבו הספרים כולם. ובא קהלת בדברים טבעיים מבוארים, ואין הצלחה על הדרך הטבעית בלבד, אבל ההצלחה היא במה שאחר הטבע בסוד השיר.

הכוח המדמה הוא הכלי להשגת הנבואה

ועתה אגלה לך זה הסוד המופלא הנעלם מעיני רוב חכמי דורינו זה וכמעט אומר מעיני כולם, עם חוזק הראותו ותיקרו מעלתו ועוצם תענוג ידיעתו ליודעיו ואומץ מעדן השגתו לחוקריו. והוא: שהכוח המדמה הוא הכלי להשגת הנבואה, וכל השגותיו דמיוניות ומשלים וחדות. והוא כוח אחד

נמצא לרוב בעלי חיים ולכל חי בעל לב. ומציאותו באדם כמציאות הנבואה במראה או במים והוא ציור דמיי. וכשמו כן הינו דמיון מדמה, וסודו דמיון והוא שד ושטן. ואמנם הוא מדיון כלומר אמצעי. וכל תחבולותיו כולם מדיניות והוא איש מדנים וכעס עניינו ונברא מהדם החיוני, ועליו **נבנה כל ספר משלי**. והכוח הדברי הוא הצורה הטבעית האנושית שבה נבדל האדם משאר בעלי חיים. וזה הכוח הוא כולו דבור מוטבע באדם בשבעים לשונות בצירוף כ"ב אותיות, והוא כוח מצוי בכל דבור בכוח ויוצא בצירור מן הכוח אל הפועל עת אחר עת. **וזהו מה שרמזו בספר יצירה באמרו** נמצא כל הדיבור וכל היצור יוצא מהם ונמצא כל היצור יוצא בשם אחד. וכבר אמר לפני זה כ"ב אותיות יסוד ג' אמות וז' כפולות וי"ב פשוטות שסימנם "במה אקדם יהוה אכף לאלהי מרום" (מ"כה ו'). ואמר עוד כ"ב אותיות חקקן חצבן שקלן המירן צרפן וצר בהם נפש כל יצור וכל העתיד לצור. ואמר בסוף הצירוף צופה וממיר עושה את כל היצור ואת כל הדבור שם אחד. הנה גלה שהדיבור מורה על כח הדברי, והיצור מורה על כוח המדמה, והשם האחד שבו הכל מורה על הכוח השכלי.

וזה הכח השכלי השלישי מעולה מחבריו השנים, והוא תכלית הכונה. **ואם כן קהלת מורה על כח הדברי**, כמו שהורה משלי על כח הממשל המדמה, ושיר השירים מורה הכח השכלי אשר כולו חשק. והרמז בו מ' משלי כדמות מ' מדמה, וד' דברי כדמות דברי, וש' שיר כדמות שכלי. וסוד שי"ר יש"ר וסוד דבר"י עקו"ם, חבר שניהם ותמצ"א ש"ם ורקי"ע. וסוד משל"י רקי"ע והכל רקי"ע יש"ר עקו"ם. והנה הארבע אותיות הם שני"י שמו"ת וסימנם ג"ל ע"ד, כלומר ג' חבורים הנזכרים לע"ד. והרמז "וענתה השירה [הזאת לפניו] לעד" (דברים לא' כא'). והנה **משלי דבריו מדיניים, וקהלת דבריו טבעיים, ושיר השירים דבריו חשקיים**. והחשק הוא המניע העניינים הטבעיים והמדיניים. והנה נרמז דרך חבור שלשתם בסוף קהלת באמרו שם "תקן משלים הרבה". ואחר כן אמר "בקש קהלת למצא דברי חפץ", הנה דברים על דברי קהלת. ואמרו "דברי חפץ" יורה על הטבעיים שנעשו על פי החפץ, כאמרו "כל אשר חפץ יי עשה בשמים ובארץ" (תהלים קלה ו'). וכן בספר יצירה אומר גם כל חפץ זה לעומת זה עשה האלהים. ואומר ג"כ עשרים ושנים חפצים וגוף אחד. והנה אמר "והגיעו שנים אשר תאמר אין לי בהם חפץ" (קהלת יב' א'). וגם אמר "לכל זמן ועת לכל חפץ תחת השמים" (שם ג' א'). וכך נקראו הכלים חפצים. "וכל חפצך לא ישוו בה" (משלי ג' טו'). ואחר כן רמז ואמר "וכתוב **ישר דברי אמת**" (קהלת יב' י'), הנה ישר הוא שיר. ואמרו "דברי אמת" זהו אמרם עד שעמד על דברי תורה שהם דברי אמת לבדם. **והעד שהשיר מורה על מעלת הנבואה, שדרך השיר לשמח את הלב בניגונים, כאמרו "והיה כנגן המנגן ותהי עליו שם יד יי" (מל"ב ג' טו)**. כי אין הנבואה שורה אלא מתוך שמחה. וכבר רמז זה בשתי תיבות בסוף קהלת באמרו "סוף דבר הכל נשמע את האלהים ירא ואת מצותיו שמור כי זה כל האדם". חבר ירא עם שמר ותמצא שיר אמר.

תורת מנחה לרבי יעקב סקולי דרשה פ"ד

לחולו של מועד ולקהלת ולולב ולזאת הברכה.

סוף דבר הכל נשמע את האלקים ירא ואת מצותיו שמור כי זה כל האדם.

(סוף קהלת).

פסוק זה אמרו שלמה המלך ע"ה לעורר ההמון להתבונן ולחקור על דבריו שסתם בדרך החכמה הפנימית, **שכן דרך החכמים לדבר בנסתר ובנעלם ובדרך קצרה**. וכן הזהיר הוא קודם לזה (קהלת יב א) **דברי חכמים כדרבונות**, כלומר ברמזים, כמו הדרבן שבדקירה קלה הוא מיישר הבהמה בדרך ישר, ואין צריך לישא כל גוף הבהמה ולהביאה ממקום למקום אלא ידקרנה בדרבן והיא תרגיש ותתיישר לדרך הישר, **כן הם דברי החכמים רומזים להתעורר על החכמה הפנימית**.

קהלת נגלה ונסתר - הנסתר במעשה בראשית והנגלה בעסקי עולם הזה

ושלמה המלך חיבר הספר הזה על מעשה בראשית בחכמה צפונה, ורצה להודיע תכלית מעשה בראשית ותכלית כל תכלית הנמצאים והוא עיקר הכל, ותלה העיקר בטפל והגביר הטפל על העיקר, ודיבר בנגלה על הטפל והוא עסקי העולם השפל, ועל כן תמצא ברוב דבריו משבח החיים והשמחה ועניני התענוגים והמאכל והמשתה ודוק ותשכח.

וכדי שלא יטעו המון העם בדבריו ויהיו סבורים שאין תקוה ואחרית ולא תכלית אחרת אחר המיתה, וכמו שמשמע מפשטי דבריו כגון (קהלת ט י) **כל אשר תמצא ידך לעשות בכחך עשה** כי אין מעשה וחשבון ודעת וחכמה בשאול אשר אתה הולך שמה, (שם ג כב) וראיתי כי אין טוב מאשר ישמח האדם במעשיו כי הוא חלקו כי מי יביאנו לראות במה שיהיה אחריו, (שם ה יז) הנה אשר ראיתי אני טוב אשר יפה לאכול ולשתות ולראות טובה בכל עמלו שיעמול תחת השמש מספר ימי חייו אשר נתן לו האלקים כי הוא חלקו, (שם ח טו) **ושבחתי אני את השמחה אשר אין טוב לאדם תחת השמש** כי אם לאכול ולשתות ולשמוח והוא ילונו בעמלו ימי חייו, והרבה כיוצא בזה.

וכדי שלא יטעו בזה, בא בסוף דבריו להזהיר כדי לחקור על הדברים ואמר דברי חכמים כדרבונות וגוי, כלומר רמז רמזתי לך בכל מה שאמרתי ואין הדברים כמשמען. ועדיין נתירא שמא לא ירגישו בדבר עד שבא ואמר סוף דבר הכל נשמע את האלקים ירא וגוי, כל הנשמע מן הדבר ההוא את האלקים ירא ואת מצותיו שמור וגוי, ואין הנשמע ממנו כמשמעו.

ומזה הפסוק התבוננו רז"ל מה היתה כוונתו, כי לא היתה כוונתו אלא לעבודת השם ית'. שכן אמרו (שבת ל ע"ב) בקשו חכמים לגנוז ספר קהלת, עד שמצאו תחלתו וסופו יראת שמים, תחלתו דכת' (שם א

קובץ מאמרים על קהלת

א מה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמול תחת השמש, במה שיעמול תחת השמש אין לו יתרון אבל במה שיעמול למעלה מן השמש יש לו יתרון. וסופו דכת' את האלקים ירא ואת מצותיו שמור וגו', אם כן סופו הוכיח על תחילתו שכל שמחה ותענוג וטובה שדיבר אינן כמשמען בעולם הזה אלא בעבודת השם ית'.

השמחה האמיתות בעשיית המצות

וזהו האמת, וכמו שאמרו רז"ל **אין שמחה כשל מצוה, שזו היא השמחה השלימה שאין אחריה אנחה ולא צער ולא דאגה**, וכן הוא אומר (תהלים ק ב) עבדו את ה' בשמחה, (שם קד לד) אנכי אשמח בה', (שם לג כא) כי בו ישמח לבינו, (שם קמט ב) ישמח ישראל בעושיו, (שם קיט קסב) שש אנכי על אמרתיך, (דברים כח מז) תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה. הא למדת שצריך אדם להתעסק בעבודת יוצר הכל ית' בשמחה ובטוב לבב. אם כן כל שמחה וטובה ששבח שלמה בספרו היא לעבודת הבורא ית'.

הלא תראה אותו מגנה השמחה דכת' (קהלת ב ב) לשחוק אמרתי מהולל ולשמחה מה זו עושה, (שם ז ד) לב חכמים בבבית אבל ולב כסילים בבית שמחה, והרבה כיוצא בזה, אם כן בודאי שהאחד בשמחת עבודת הבורא ית' בעשיית המצות, והאחד בשמחת העולם השפל, שכל שמחתו הבל ודבר שאין לו קיימא.

ענין ההבלים ולמה לא נזכר שם המפורש בקהלת

וזהו שהתחיל ספרו בהבל הבלים, מפני שהוא רוצה לדבר בענין העולם הנסתר, והעליומו בעולם הנגלה, ולומר אם לא יבינו הנסתר הריני אומר קודם כל דבר כי העולם הנגלה כולו הבל הבלים, וכל הנבראים כולם הבל גם כן.

וזו היא כוונת רז"ל באמרם (מדרש תהלים ז) אלו **השבעה הבלים** שהזכיר שלמה בפתחת ספרו כנגד מי כנגד שבעת ימי בראשית, ראה מה שנברא ביום ראשון ואמר הבל וכן כולם וכו' במדרש.

שלמה המלך הזכיר בספרו זה ארבעים פעמים שם אלוקים

ועל כן לא רצה בזה הספר להזכיר שם המפורש כי אם שם אלקים כמו שאמר בשבעת ימי בראשית, **שלא תמצא מבראשית עד כי בו שבת מכל מלאכתו אשר ברא אלקים לעשות כי אם שם אלקים**. ובששת ימי בראשית נזכר שם אלקים שנים ושלושים פעם כנגד ל"ב נתיבות חכמה שבהם נברא העולם ובהם נמצא כל נמצא, ובשביעי נזכר בו שם אלקים ג' פעמים כנגד שלש סעודות, **ובא שלמה והזכיר בספרו זה ארבעים פעמים שם אלקים** כנגד ארבעים של יצירת הולד ולומר שעיקר הבריאה והמציאות הוא לצורך האדם. וזהו שאמר כי זה כל האדם, כל העולם לא נברא אלא בשביל זה ולצוות לזה. וזה לצורך מה נברא לעבוד יוצר הכל הה"ד סוף דבר הכל נשמע את האלקים ירא ואת מצותיו שמור.

כד הקמח – ערך אָבֵל

כל דבריו של שלמה ע"ה דברי חכמה ולשונו לשון עמוק אפילו המשכילים לא יבינו תכלית כוונתו בתחילת העיון

שבתי וראה תחת השמש כי לא לקלים המרוץ ולא לגבורים המלחמה וגם לא לחכמים לחם וגם לא לנבונים עושר וגם לא ליודעים חן כי עת ופגע יקרה את כולם (קהלת ט). כל דבריו של שלמה ע"ה דברי חכמה ולשונו לשון עמוק אפי' המשכילים לא יבינו תכלית כוונתו בתחלת העיון, ומצד עומק דבריו יחשבו המעיינים בהם שהם הפך האמונה, והם אמונה ממש וע"ז אמרו ז"ל (שבת פ"ב) בקשו לגנוז ספר קהלת והענין מפני שקרוב הדבר שישתבשו בו הדעות מרוב עומק לשון הספר, כי לא היתה דעת רבותינו ז"ל שיהיה שלמה המלך בלתי מאמין ואמרו כי מה שהעמידוהו לפי מה שמצאו כתוב בסופו (קהלת יב) סוף דבר הכל נשמע את האלהים ירא וגו' כי חתימת הספר ביראת הש"י מקטעת רגלי המעיין המשתבש בו, ומה שהבין בו הפך האמונה לא יכול לדונו לדרך רעה שהרי הספר חתום ביראת הש"י, וא"כ החסרון אינו תלוי בספר כי אם בהבנתו ואם אולי יתלנו בספר יקרה לו כמי שעניו כהות, ומסתכל בעין השמש ויאמר כי השמש כהה ולא ידע כי בעינו עמד הנגע. מכלל הכתובים בספר קהלת שמתוכם נראה שהם הפך האמונה, הוא זה כי יאמר שאין המרוצה לקלים ולא המלחמה לגבורים, וכן השאר, כי אם ע"פ מערכת הכוכבים, והוא שאמר (קהלת ט) **כי עת ופגע יקרה את כולם**, כלומר, ע"פ העת והשעה יקרה לכולם פגע, והוא כלשון (שם ג) **לכל זמן ועת לכל חפץ**. והיא אמונה ממש, יאמר שאין המרוצה לקלים ולא המלחמה לגיבורים וכן השאר, כי אם ע"פ הזכות הנמצא בהם, כי אין הקל ניצל במרוצתו, ולא הגיבור בגבורתו, אם לא שקדם להם זכות שהם ראויים לכך, וניתנו להם סיבות שיביאו להם התועלת ההיא. הרי לך שכל הפעולות בעניני השלוח והטובה הוות בעולם לפי הזכות הנמצא באדם גם הפעולות שהם בהפך מזה לפי העונש, ומדרך התורה שיתלה האדם השלוח והטובה הבאה לאחרים לזכות מהם או מאבותיהם, והשלוח והטובה שבאה לעצמו לחסד ה' ית' לא למערכת הכוכבים ולא לזכותו כי ראוי לו שיחזיק עצמו כרשע וחוטא ואפי' הוא צדיק, וזהו פשט הכתוב (שם ז) אל תהי צדיק הרבה כלומר אפילו אתה צדיק הרבה אל תהי בעיניך צדיק, וראוי שיתלה הצרות והמקרים הבאים בין לו בין לאחרים לחטא ועון לא שיתלנו במקרה, ויאמר כך וכך נגזר מדרך המערכה וממשפטי הכוכבים, והתולה אותם למקרה מן השמים מוסיפין לו מאותו מקרה, וע"ז הזהירה תורה ואם תלכו עמי בקרי, והלכתי אף אני עמכם בחמת קרי. ומלת שבתי תורה, כי מתחלה היה חושב שלמה ע"ה כי המרוץ לקלים והמלחמה לגבורים כי כן הוא הענין בדרך הטבע ומנהגו של עולם, וכאשר חזר לחשוב בענין הזה, ראה בעין השכל כי לא כן הדבר.

ומזה אמר שבתי כי המלה הזאת אמורה אצל הדברים שהן צריכין עיון גדול ולא ישיגם המשיג בתחילת העיון, כענין ידיעת הש"י שכתוב בו (דברים ד) והשבות אל לבבך, ואמר תחת השמש כי כל

קובץ מאמרים על קהלת

הפעולות הטבעיות תחת השמש הם ולא על השמש אבל הזכות הוא על השמש. ומזה דרשו ז"ל (קהלת א) **מה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמול תחת השמש**, תחת השמש הוא דאין לו יתרון הא על השמש יש לו יתרון וזהו הזכות המגיע לו בקיום התורה והמצוות. וע"כ הזכיר דוד ע"ה ענין התורה והשמש במזמור אחד. הזכיר השמש תחלה. הוא שאמר (תהלים יט) **שמש שם אהל בהם והזכיר אחריו תורת ה' תמימה לבאר כי מעלת התורה והמצות והזכות שבה הוא למעלה מן השמש**, ומפני זה הקדים השמש תחלה שהוא המאור הגדול והודיענו קצת דרכיו ואח"כ הזכיר כי עוד יש מאור גדול ממנו והיא התורה, וכן בנוסח התפלה והברכות של ק"ש אנו מזכירים המאורות תחלה ואומרים ברוך אתה ה' יוצר המאורות, וסמך ליה והאר עינינו בתורתך ודבק לבנו במצותיך.

ובמדרש. שבת יראה תחת השמש כי לא לקלים המרוץ ולא לגבורים המלחמה וגם לא לחכמים לחם וגם לא לנבונים עושר וגם לא ליודעים חן, כי עת ופגע יקרה את כולם, **לא עמדה קלותו של עשהאל ביום שהגיע פקודתו ולא עמדה גבורתו לאבנר משה הגיע יומו**. וגם **לא לחכמים לחם** כגון אני שהיה לחמי ליום אחד ששים כור סלת ועכשיו וזה היה חלקי מכל עמלי, **לא לנבונים עושר** כגון איוב בתחילה ויהי מקנהו שבעת אלפים צאן כשבאתה שעתו אמר (איוב יט) **חנוני חנוני אתם רעי, ולא ליודעים חן** כגון משה שלא היה חכם ויודע כמוהו בישראל ולא מצא חן בתפלתו שיכנס לארץ, ענין המדרש הזה להורות על פחיתות העולם שאינו עומד על תכונה אחת אבל הוא מקבל תמורות, **ואפי' גדולי העולם אינם נמלטים מן הרשת הפרושה בו**, אלא גלגל הוא שחוזר בעולם, ולכך היו נוהגין לאכול בבית האבל עדשים וכן באבלו של אברהם הזכיר בו הכתוב ונזיד עדשים מה עדשה זו עגולה כך העולם גלגל הללו משוררים והללו בוכים הללו שוחקים והללו עצבים, וע"כ **כל מי שיש בו יראת שמים אין ראוי לו שישתדל בדבר אחר כי אם בעבודת הש"י בלבד**, ומדרך העבודה הוא שיחשוב אדם ביום המיתה שהוא מכוסה ונעלם ממנו.

כד הקמח – ערך פסח

דברי אגור בן יקא המשא נאם הגבר לאיתאיל לאיתאיל ואוכל (משלי ל). מצינו לשון דברי שהוא נופל על חכמת המחקר ועל עניני הטבע שכן הפרשה מדברת על ארבע יסודות כמו שמפרש והולך מי עלה שמים וירד מי אסף רוח בחפניו מי צרר מים בשמלה מי הקים כל אפסי ארץ. וכן תמצא **ספר קהלת שהוא ספר המחקר שפתח במלת דברי ואמר דברי קהלת בן דוד ומפרש והולך כמו כן ענין ד' יסודות**, וכן ספר ירמיה פתח במלת דברי ואמר דברי ירמיהו בן חלקיהו ומפרש והולך ענין הטבע הוא שאמר (ירמיה א) **בטרם אצרך בבטן ידעתיך כי האיש הנביא צריך שיהיה מוכן לנבואה מתחלת היצירה**. אגור הוא שלמה מלשון (משלי י) **אוגר בקיץ בן משכיל** (שם ו) **אגרה בקציר מאכלה ועל שם שאגר את החכמה**. ומטעם זה נקרא קהלת על שם שנתקהלה החכמה בנפשו. בן יקא שאגר הבינה והקיאא לבני העולם, וזהו שכתוב (קהלת יב) **ויותר שהיה קהלת חכם עוד לימד דעת את העם**

קובץ מאמרים על קהלת

אזן וחקר ותקן משלים הרבה. אמר קהלת חכם והם שני שבחים ויאמר הכתוב מלבד היתרון שהיה לו הוא שהיה קהלת והיה חכם שאלו חכם אחר אמר דבריו היו הבריות חייבין לשמעם ולהתבונן בהם אף כי אמרם קהלת ואלו קהלת אמרן מדעת עצמו בדרך החכמה היו חייבין לשמעם אף כי אמרן ברוה"ק, עוד למד דעת את העם. ואזן שעשה אזנים לתורה, חקר שהוא השיג חכמת המחקר. תקן משלים הרבה ע"י המשל הקל אדם מתבונן נפלאות כמו שתמצא מרגלית שוה אלף זוז ע"י פתילה קלה. המשא כמו ואני תפלה. וענינו גדול בנבואה **ובא להודיענו ששלמה היה גדול במחקר ממלת דברי וגדול בנבואה ממלת המשא**, ומה שקורא הכתוב את הנבואה בלשון משא לפי שהנביא צריך להיות משיא עצמו מן הדברים הגופניים. נאם הגבר לאיתאיל לאיתאיל ואוכל שני חכמים היו בדורו והיו שואלין לו בחכמת ארבעה יסודות והיה איתאיל גדול מאוכל בחכמה ועל כן כפל את שמו כענין נח נח אברהם אברהם שהכפל חשיבות גדולה. כי בער אנכי מאיש יותר מכל איש ואמר על עצמו כן הפך ממה שהעיד הכתוב עליו ואמר (מלכים א ד) ויחכם מכל האדם. ולא בינת אדם לי, אין לי הבינה המיוחסת אל האדם אשר בה יש לו יתרון על שאר בעלי חיים, והזכיר שלשה מדות בינה חכמה ודעת קדושים יש מפרשין שהבינה למטה מן הכל וחכמה למעלה מן הבינה ודעת למעלה מהחכמה. ופירוש הכתוב לא למדתי חכמה ואיך אדע דעת קדושים שהוא למעלה מן החכמה והלשון עצמו כמתמיה ומה שהזכיר שלש מדות אלו לפי שכל פעולות הטבע וכל חכמת המחקר מיוסדים עליהם ובכחם נבראו הוא שכתוב (משלי ג) ה' בחכמה יסד ארץ וגו' וכיוון לומר כן איך אדע עניני הטבע כי המעלות שהטבע נברא בהם איני יודע.

○ ○ ○

קהלת פי"ב ח: הַבֵּל הַבְּלִים אֲמַר הַקּוֹהֶלֶת הַכֵּל הַבֵּל.

הטעם שכתוב הקהלת עם ה"א יתירה - שהם דברי רוח הקודש על הקהלת הידוע

○ ○ ○

אלשיך דברים טובים קהלת יב ח

הבל וכו'. ראוי לשים לב אל ה"א יתירה באומרו הקהלת. אמנם הנגה שלמה בתחילת הספר ההביל כל עניני העולם הזה אשר לא עבודת שמים הוא, וכן במקומות בספר אמר גם זה הבל. **ועתה בחתימת הספר באה רוח הקודש לתת סמיכה למאמריו**, בל יראה שההביל מה שהיה ראוי שלא לההביל. ותאמר כי כל הבל הבלים שאמר הקהלת הידוע הכל הבל כמאמר, כי אין דבר שלא יהיה כן זולתי עבוד את ה'. ועל כן הוטלה ה"א בראש תיבה. כי אם היה אומר אמר קהלת, היה נראה שהוא דברי שלמה בעצמו כדרכו, על כן נאמר הקהלת שהם דברי רוח הקודש על הקהלת הידוע.

בינה לעיתים ח"א ררוש ד

ואמנם בחג הסוכות אנו רגילים לקרות מגלת קהלת. וכפי הנראה מהעולה מדברי המחברים ז"ל בזה היתה הכוונה, לאשר החג הזה דומה לימי הירידה וזמן הזקנה והישישות, אשר אז האדם מהביל כל דברי העולם והכל כנגדו כאין, לפיכך נקרא ספר קהלת, כי כולו סובב על מרכז זה. ואפשר לומר קרוב לפשט, כי חג זה נקרא זמן שמחתנו מהטעם שאמר הכתוב באספך מגרנך ומיקבך ושמחת וגו' (דברים טו יג). כי להיות עתה זמן שהאדם אסף בביתו כמעט כל צרכי מזונותיו, כי כן קראהו חג האסיף. ומזה נמשך לאדם היותו שמח וטוב לב, כראותו ריבוי טובותיו, כמאמר איוב - אם אשמח כי רב חילי וכי כביר מצאה וכו' (איוב לא כה). והדבר מבואר כי ריבוי השמחה והעלצון מביא לידי קלות ראש, ומשכיח מן הלב ההכנעה הראויה לעבודת בוראו, כאשר העיד הנביא ישעיהו ע"ה באמרו - והנה ששון ושמחה הרוג בקר ושחוט צאן אכול בשר ושתו ויין אכול ושתו כי מחר נמות (ישעיה כב יג). וכוונת הכפל אצלי, כי החטאים האלו בנפשותם משבאו לכלל שמחה של תפלות באו לכלל טעות והתפקרות, בשומם כל מעינם ותכליתם האכילה והשתיה למעדנים, לא כדי הצורך ומה שיספיק להכרחי, אלא אכילה גסה לצבות בטן בהריגת ושחיטת צאן ובקר לאכול בשר ולא פת במלח, וכן לשתות יין ולא מים במשורה. וטוענים, כי יאות להם לעשות כן בעודם בחיים חיייתם. כי אמנם אכול ושתה סתם, שהיא האכילה הנאותה והראויה במיצוע, בהרחקת המותרות, זו תתכן סמוך למיתה, כשמחר נמות, בהתקרב יום המות למחרת, אבל כשיש עדיין שהות ביום אין לאכול ולשתות בדרך סתם, אלא אכול בשר ושתה יין. וכל זה נמשך מהששון והשמחה.

ואין ספק כי תרופת החולי הזה הוא, להסתכל ולהתבונן בפחיתות וחולשות השמחה מדברי העולם, כמה וכמה ימעט ערכה להיות כלה ונפסדת ואין לה שום העמדה וקיום, כי לא הרבה תמשך אצל האדם. ובהיותו במיטב שמחתו אף גילת ורנן, פתע פתאום שמחה לתוגה נהפכת. ולהזכיר כי זה דרכה כל הימים, מעת בריאת העולם, וישים לטוטפות בין עיני שכלו כל אותם שהביאו ז"ל בפרשת אחרי מות (ויק"ר כ ב) על פסוק אמרתי להוללים אל תהולו (תהלים עה ה), שאמר הקב"ה לרשעים, הצדיקים לא שמחו בעולמם ואתם מבקשים לשמוח. ומביא מאדם הראשון, שהיה תפוח עקבו מכה לגלגל חמה וכו', ואמר ר' לוי י"ג **חופות קשר לו הקב"ה** [וכו'] כל אבן וכו', ואחר כל הכבוד הזה כי עפר אתה ואל עפר תשוב (בראשית ג ט). עוד אמר, אברהם לא שמח בעולמו ואתם מבקשים לשמוח, נולד לו בן למאה שנה ולבסוף א"ל הקב"ה קח נא את בנך וכו' (שם כב ב) ראה ענן נקשר על ראש ההר וכו', עד והיה אברהם מהרהר בלבו ואומר שמא ח"ו נמצא בו פסול ולא נתקבל קרבנו, יצאת בת קול ואמר לך אכול בשמחה לחמך. ..

ואולי רצו ז"ל לכלול בזה, **כי עם היות ראינו לצדיקים נתנו להם כל ההצלחות האפשריות** שכללום בחי מדות שהם נאה לצדיקים ונאה לעולם, מ"מ לא הוקבעה להם שמחה שלימה. כי על

קובץ מאמרים על קהלת

הנוי והעושר, אמר מאדם הראשון שנתעלה בשמים אלו. אם הנוי, שאפילו תפוח עקבו מכהה גלגל חמה ביפיו וזהר קלסתר פניו אעכ"ו, וכמה הפליגו ז"ל ביפיו של אדם. ואם העושר, שקשר לו הקב"ה י"ג חופות ובהם כל אבן יקרה אודם פטדה ויאכול בשר ושתה יין. **וכל זה נמשך מהששון והשמחה ואין ספק כי תרופת החולי הזה הוא**, להסתכל ולהתבונן בפחיתות וחולשות השמחה מדברי העולם, כמה וכמה ימעט ערכה להיות כלה ונפסדת ואין לה שום העמדה וקיום, כי לא הרבה תמשך אצל האדם כנזכר לעיל.

סדר היום קהלת א – הרה"ק ר' משה בן מכיר

דברי קהלת וגוי'. כל מקום שנאמר דברי הם דבר מוסר להכניע לבו של אדם להטותו מדרך רעה לדרך טובה. קהלת. נראה לי שם משותף למגילה ולמסדר אותה ומפני **ששלמה המלך ע"ה קבץ כל עניני העולם במה שהאדם יכול לטעות ללכת אחרי עצת יצרו הרע ולרדוף אחר הבליל העולם וחמדותיו וההביל את הכל והוציא מלכות בני אדם פתיות דעתם וקוצר השגתם ואיך הם סומים עורים וסכלים לא ידעו ולא יבינו ולא יביטו ארחות חיים**, ועל כן נקראת שם המגילה קהלת וגם שם המסדר, וכן אנו רואים לפעמים מכנה אותו בלשון זכר ולפעמים בלשון נקבה אמר קהלת אמרה קהלת הכרח לזה דאילו היה שם המסדר לבד לא היו מכנים את המגלה בשמו לבד שם שאין שייכות למגלה בו. ואם מצינו מגילת רות מגילת אסתר, אין אסתר ולא רות המסדרין אותה אלא עצם המגילה ענין אסתר וענין רות. מה שאין כן בשלמה שהוא המסדר וכבר עשה ספרים אחרים.

סדר היום פרשה י"ב – הרה"ק ר' משה בן מכיר

הבל הבלים. כלומר, ענין הספר הזה לההביל העולם ולחזק ידי עובדי ה' כי יראו וידעו כי הכל הבל ויבינו באחריתם. אבל ענין חכמתו המיותרת על כל אדם לא גילה אותה כאן כי עוד על זה למד דעת וחכמה ותבונה במשלו ואזן ותקן בהם וחקר למוצאי דעת.

בקש קהלת. כי כוונתו בספר הזה של קהלת, למצוא דברי חפץ וכתוב יושר דברי אמת, לסקל מכשול מדרך העם, ולהאיר עיני העורים, המוטבעים בטיט היין של עולם.

דברי חכמים. אמר, אם האדם אינו מכיר ויודע בספרים האלו יתן אל לבו לשמוע דברי חכמים, אשר בימיהם כי כולם הם חזקים וטובים לשמוע להם, כי הם בעלי אסופות והם מקבצים הדברים הטובים להישיר את העם, וכולם אמת כי כולם ניתנו מרועה אחד.

יותר מהמה בני הזהר, יותר מהדברים הכתובים צריך האדם להשתדל ולהזהר שלא יכשל בעונו, כי אם בעלי הספרים יעשו ספרים, לכל הצורך אין קץ להם ולהג הרבה לדבר בפרטות

קובץ מאמרים על קהלת

יגיעת בשר לכן הדברים בקוצר טובים והמשכיל יבין ויוסף לקח.

סוף דבר. אבל כללות הענין בקוצר כל ענין הספר הזה הכל נשמע ממנו כי את האלהים ראוי לירא מפניו ואת מצוותיו לקיים ולשמור כי זה כל האדם. כי את כל מעשה האלהים אשר ברא ועשה בעולם הזה הכל ברא לכבודו והמתנהה ממנו לצרכו ולתועלתו ראוי ליתן את הדין בין על הנגלה בין על הנסתר אם טוב ואם רע כמו שכתבתי למעלה הכל בצדק ומשפט.

○ ○ ○

אמרי פנחס מקוריץ

רמח, **דברי קהלת בן דוד** (א, א), ופרש"י שכל דבריו בהקהל, שכל דיבור של קדושה כולל כל העולמות (והמלאכים) [וגופים] והנשמות וכסא הכבוד ולכן יראה כל אדם שבכל דיבור יכלל הכל, ושלמה המלך היה כך, כל מה שדיבר היה כולל הכל, כי שלמה אותיות למשה כידוע, וכל דבריו בהקהל, ואם יתנהג כך שבכל דיבוריו יכלל הכל יתנשא על כל הברואים וזה פ"י דברי קהלת. וגו' מלך וגו'.

רמט, **הבל הבלים** (א, ב), רצה בזה כדי לעשות העולם בטל ממציאיותו לקבל חיות חדש, ולכן ביטל הכל כי אי אפשר לקבל חיות חדשה, רק אם יהיה בטל תחילה ממציאיות בסוד פושט צורה ולובש צורה, [כמו גרגיר חיטה הזרוע בארץ לא יצמח עד שיורקב ויתקלקל מקודם], ואעפ"י שהוא חי עדיין ואיך ביטל המציאות. התירוץ בזה בסוד רצוא ושוב ברגע אחד, ואף גם בשינה שהוא התפשטות הגשמיות ועל ידי זה מקבל חיות [חדש] גם כן בסוד חדשים לבקרים וגו', גדול מזה בעוד שהוא בדעת יפשוט את עצמו מכל, וזה על ידי ענוה מקבל חיות [חדשה עליונה], וסימן לזה כי מי שהוא עניו הוא חי יותר, כי הוא מקבל תמיד חיות חדשה, ובשמחת תורה כל העולם וגם התורה מתחדשת ובכללם כל הנשמות, לכן **אומרים קהלת בשמע"צ שהוא שמח"ת**, כדי לבטל הכל ממציאיותם ולקבל חיות חדשה.

רנ, **ולשמחה מה זו עושה** (קהלת ב, ב), פ"י מה הוא הכנעה מלשון ונחנו מה, ר"ל כשמחבר מדת הכנעה לשמחה, זו, עושה יחוד עי"ז, ז"ו בגימ' אח"ד.

רנא, **כי האלקים בשמים ואתה על הארץ על כן יהיו דבריך מעטים** (ה, א), כמדומה בר"ש, שרבו הפירושים, ואמר שהוא ע"ד לעולם ה' דברך נצב בשמים (תהלים קיט, פט), פ"י כשגוזרין על האדם איזה גזרה היא עומדת בשמים, ואימתי יורדת לארץ כאשר ישפוט משפט זה על זולתו אז הגזירה יורדת, וזה כי אלקים היינו בחינת דין בשמים ואתה על הארץ ואינו מגיע אצלך, ע"כ יהיו דבריך מעטים, ר"ל שלא תשפוט על זולתך כדי שלא יגיע אליך.

רנב, **סוף דבר הכל נשמע וגו'**, (יב, ג), אחז"ל שכל אדם שיש בו יראת שמים דבריו נשמעין, וזה פ"י הפסוק, וזה ראייה על השגחת הבורא, שאם יאמר אדם אחר אין דבריו נשמעין, אולם אם

קובץ מאמרים על קהלת

יאמר אדם שיש בו יראת שמים דבריו נשמעין, וזהו כי זה כל האדם, שכל העולם לא נברא אלא בשביל כך.

רנג, **בכל עת יהיו בגדיך לבנים** וגו' (ט, ח), בשם ר"ח קראסניר, דהיינו שידמה לו כאילו לבוש בגדים לבנים וכוס שמן על ראשו, שאם יטה את עצמו לכאן או לכאן ישפך השמן ויטנף מלבושיו, כך לא יטה ימין ושמאל מן התורה.

○ ○ ○

מאור ושמש פרשת האזינו קהלת

דברי קהלת בן דוד מלך בירושלים (קהלת א, א). הנה אמרו חז"ל (קהלת רבה א, ב) **שלכך נקרא קהלת שאמר דבריו בהקהל**. ויש לפרש שכיונו **שלכך זכה לרוח הקודש מחמת שהקהיל את עצמו דהיינו שהקטין את עצמו בגודל הכנעה**. ולזה נקרא קהלת בן דוד רומז שהיה בבחינת אביו דוד שהיה קטן אצל עצמו כמאמר הכתוב (שמואל א יז, יד) **ודוד הוא הקטן**. מלך בירושלים רומז שהיה מקבל עליו עול מלכות שמים והיה ירא ושלם.

○ ○ ○

ישמח ישראל פר' לך

עפ"י דברי **הבעש"ט הק' ז"ל**, בהרחב ביאור על מתני' (אבות פ"ו, מ"ג) הלומד מחברו פרק אחד או הלכה אחת או פסוק אחד וכו', צריך לנהוג בו כבוד וכו', והלא דברים ק"ו ומה דוד מלך ישראל שלא למד מאחיתופל אלא ב' דברים בלבד קראו רבו וכו' הלומד מחברו פרק אחד וכו' או אפילו אות אחת עאכ"כ, וקשה מה קאמר ב' דברים "בלבד", ועוד קשה היה לו למימר דיו לבא מן הדין להיות כנידון. ופירוש דכשאדם לומד מרב הגון התורה היא פרה ורבה אצלו כנודע, [והענין הוא עדה"כ (קהלת י"ב, י"א) **דברי חכמים כדרבנות וכמשמרות נטועים**, וכמאמרם ז"ל (חגיגה ג' ע"ב) מה נטיעה זו פרה ורבה אף דברי תורה פרין ורבין, היינו כמו שהשרשין של אילן משתרשין לכל מקום, ונצמח צמחים הרבה, **כמו"כ מי שלומד אצל צדיק האמיתי**, דברי קדשו שיוצאין מלבו נכנסין לחדרי בטן השומע, והד"ת פרין ורבין אצלו, ויגדיל תורה ויאדיר, **והענין הוא שכל אות ואות יש לו שורש בשמים ממעל**, ומהשורש נצמח צמחים הרבה, וכשלומד מרשע אזי אינו פרה ורבה, אלא נשאר כפשוטו כמו שלמד ממנו], ולזה אמר מה דוד שלא למד מאחיתופל אלא ב' דברים בלבד, שהיה רשע ולא היה פרה ורבה רק נשאר ב' דברים בלבד, כמו שלמד ממנו, ואפ"ה קראו רבו, הלומד מחברו, אצל רבו הגון איש אמת, היינו שניהם צדיקים, דאז התורה פרה ורבה על אחת כמה וכמה שצריך לנהוג בו כבוד. ואברהם אבינו עליו השלום בגודל צדקתו וקדושתו שהי' איש אמת, דאיהו אמת ואיהי אמונה (זוה"ק ח"א ר"ל). בבחינת דבר ונוקבא, זרע והשריש אמונת אומן ואהבת ד' בלבות ישראל, וגדלו והצלחתו וגם עשו פרי ופירות פירותיהן, שנצמח מנטיעתו אור קבלת התורה,

וכש"נ (שמות י"ט, ב') ויחן, ודרשו חז"ל כאיש אחד בלב אחד, ר"ל ע"ד הכתוב (יחזקאל ל"ג, כ"ד) אחד הי' אברהם, וכמאמרם ז"ל (ע"ז ט'). שממנו התחילו ב' אלפים תורה, היינו בקדושת הכנעתו וענות צדקו שאמר ואנכי עפר ואפר, הופיע להם מדת הכנעה, והיו זוכים להתחבר אחד עם חברו, והי' מתחיל ב' אלפים תורה, שע"י התורה נעשה כל התיקונים, ונגמר ע"י כוונת הש"י, ובאורו ראו אור, שהיו זוכים להכרה חדשה להכיר את ד' בהכרה חזקה, שעד עתה היו בבחינת עולם התוהו, שכאו"א אמר אנא אמלוך, ולא היו יודעים גדולת יקרת רוממות הש"י, וע"י הכנעתם והאחדות, ושהי' זוכים להתאחד הארץ בשמים, ולידע שיש אחד יחיד ומיוחד, היו מתקנים העולם ונקראת עולם התיקון, וזה הי' הכנה לקבלת התורה, וכמוש"כ לעיל (אות ח') בשם **אדמו"ר הסבא קדישא מוהרי"י מווארקא זצלה"ה** (עה"פ שמות י"ט, ב') ויחן, שכל אחד ואחד היה לו חן בעיני חברו ועי"ז היו זוכים לקבלת התורה.

פוקד עקרים אות ו לרבי צדוק הכהן

וגם כוונת השארת התולדות בעולם הזה אינו אלא כדי שיעשו תורה ומצוות ולפי שבמתיים חפשי משאיר תולדותיו כיוצא בו שהוא הביאם לעולם והשאירם שהם יעסקו בתורה ומצוות, וכבר אמרו במדבר רבה (י"ד, ד') על פסוק (קהלת י"ב, י"א) **דברי חכמים כדרבנות וכו' אימתי כמסמות נטועים בזמן** שבעליהם נאספים מהם, שאז כל הדברי תורה שחידש בעולם הזה והמצוות שסיגל נעשו נטועים וקבועים כמסמות בקרב כל הנפשות מישראל, כי כל דור ההולך התורה ומצוות שלהם נשאר ונקבעו בלבבות בני ישראל בדור הבא, דלולי כן מה התועלת באריכות הגלות, והדורות הולכים ומתקטנים ואיה התקוה לזכות לביאת המשיח במהרה בימינו, מה שלא זכו בה דורות הראשונים, שהיו גדולים וטובים מאלה, אבל אף כי מצד הדורות עצמם הם מתקטנים ונקרא עקבתא דמשיח, שהנפשות הם מהעקביים, מכל מקום מצד מה שכל הזכויות של כל דורות הקודמים כולם וכל תורה ומצוות שסיגלו בעולם הזה הכל נשאר קבוע ותקוע במעמקי הלבבות שבדור האחרון.

ומצד כזה כל דור מאוחר יש לו יתרון הכשר מעלה, ועל דרך שהמשילים בענין החכמה כנגס על גבי הענק כידוע כן הוא גם כן בענין העבודה תורה ומצוות, ומצד הזה הדורות הולכים ומתעלים ממעלה למעלה מצד יתרון הזכויות והמעלות המתחדשות בכל דור ודור שהם הנשארים לעולמי עד מה שאין כן החטאים והחסרונות מיתה ממרקתן והם כלים והולכים ולא נשאר מהם כלום ורק הטוב הוא הנשאר והנקבע בכל הלבבות.

וכן קבלתי בפירושי כי הגם שהדורות הולכים ומתמעטים הנקודה שבלב הולכת ומזדככת בכל דור, והיינו מה שבמעמקי הלב שהקב"ה לבן של ישראל כמו שאמרו (שיר השירים רבה ה', ב') על פסוק (תהלים ע"ג, כ"ו) צור לבבי והוא שורש השכינה השוכנת בלב בני ישראל ובתוך טומאתם והיא

קובץ מאמרים על קהלת

הנקראת כנסת ישראל שהיא קיבוץ הקדושה של כל כללות ישראל והיא שורה בלב כל אחד בפרט וקדושת כנסת ישראל מתעלה בכל דור על ידי תוספת סיגול מצוות ומעשים טובים של כנסת ישראל והתחדשות תורה שבעל פה של חכמי הכנסת ישראל לך דור שאין בו התחדשות חכמת התורה שבעל פה של חכמי ישראל שבאותו דור ועל ידי זה נוסף קדושה בכלל הכנסת ישראל שהטוב שבהם הוא הנשאר ואין נכלה, וזהו תוספת קדושת השכינה השוכנת במעמקי הלב של כנסת ישראל המזככת את לבם בכל דור מצד תוספת קדושה הנוספת במקור הכנסייה בכל דור והן הם התולדות של צדיקים.

זרע קודש רופשיץ משפטים

היינו שיראה לילך תמיד בדרך הממוצע הוא מחצית השקל, שירגיל עצמו בבחינת די על כל דבר, אפילו בעבדות ה' צריך לעשות הכל בדעת, היינו שיש בכל דבר [בבחינת] די, כמו שאנו רואים בחכמת תורתנו הקדושה כנ"ל גבול ליראה האהבה, וגבול להאהבה היראה, [וכן] לכל דבר [יש גבול], ואפילו התורה הקדושה שהיא עיקר חיותינו, אעפ"כ נאמר (תהלים קיט, קכו) עת לעשות לה' הפרו תורתך. **הכלל העולה הם דברי שלמה המלך ע"ה** (קהלת ג, א) **עת לכל חפץ, ומכ"ש לתאוות גופניות שצריך לומר די**, והיינו כאשר כתבתי שלזה היה בשלחן וארון אמות שבורות, שמורה לנו כל זאת כי הארון מרמז על המדות תוריות הקדושות שצריך להיות בהם בחינת די, ושלחן מרמז על תאוות גופניות, לשבור תאוותיו ולומר די, זהו כופר נפשו, כי ב' בחינות האלו הם שניהם בנפש אדם, ושק"ל גימטריא נפ"ש, ורמז לנו הקב"ה ליתן מחצית השקל, לומר די בכל עניני נפשו, **ובזה יכריע הכל לכף זכות וימתיק הדינים**, וזהו הוא כופ"ר, כ"ו פ"ר, דהיינו הוי"ה שהוא רחמים, ימתיק לאותיות מנצפ"ך שעולה מספר פ"ר כידוע.

שו"ת מן השמים סימן כ"ז

שלמה גדר גדרים על כל דבר האסור ועל הדומה לדומה

ועוד נסתפקנו על מסכאות שהן מבגדי פשתן ומשימין בין היריעות צמר מנופץ ואינו טוי וארוג ותופרין הכל ביחד, ושאלתי על זה אם אסור להתכסאות באותן מסכאות וגם לשבת עליהם, ואם יש בהם שום צד איסור כלאים או אם הם מותרין אחר שאין הצמר עליו (נ"א טו"י).

והשיבו, ביקש קהלת למצוא דברי חפץ איזן וחיקר ותיקן משלים הרבה, ופירשו לי כי שלמה גדר גדרים על כל דבר האסור ועל הדומה לדומה.

שׁוׁת חוות יאיר סימן ריט

תשובה והנה על דבר שאלתך בענין ביאור פירוש רשׁי, יומתק בפי מה **שכתב הראב״ע** על דברי [הקליר] [פירוש קהלת ה, א] **שטוב לאדם לומר לא ידעתי או לשתוק מלומר דבר שאינו הגון.**

○ ○ ○

הקדמת בנין עולם – רבי יצחק אייזיק חבר

ה' אלהי עתה ארוממך, אודה שמך, טוב חסדך מחיים, חיים וחסד עשית עמדי. אספר שמך לאחי, יראו רבים ויהללוך, ברוך אתה ה' למדני חוקיך, יהי שם ה' מבורך מרומם על כל ברכי ותהלי, נורא תהלו' עושי פלא, אשר שמת חלקי מיושבי בית המדרש לדרוש ולתור בחכמה, אשר אך זה מותר האדם מן הבהמה כמ״ש חז״ל רבי אומר איזו דרך ישרה שיבור לו האדם כו' ותפארת לו מן האדם, ור״ל שאין חרפה לבהמה מה שהיא בהמה ולא אדם, כי כך נוצרה אולם כדי בזיון וקצף לאדם שהוא אדם ולא בהמה בעל נפש עליונה הולך בדרכי חושך כסיל יפרוש אולת אדם תסלף דרכו דרך אדם. לכן זו היא דרך ישרה, אורח סלולה וברורה. ששימו כל אדם דרכו להיות לתפארה, ממה שהוא אדם ולא בהמה. ולזה ארז״ל אם למדת תורה הרבה אל תחזיק טובה לעצמך כי לכך נוצרת, שהרי תכונת הרכבתך מורה שאתה מחויב בדבר. ובמה יודע איפוא יתרון מעלת צורת האדם מכל החי. וע״ז אמר הכתוב (קהלת שם) **סוף דבר הכל נשמע את האלהים ירא ואת מצותיו שמור כי זה כל האדם. וזה כדמיון הרופא שנכנס אצל החולה והזהירו אל תאכל מאכל פלוני ופלוני ולא מאכל פלוני ופלוני זה יזיק מטעם זה וזה יזיק מטעם זה**, ויאמר הרופא אל לבו עתה אלכה לי אל מקומי ואל משכני, ויבחר לו החולה איזה מין מאכל רע אשר לא הזכרתי לו, ויאמר אוכל ואשבוע וטוב לי כי הרופא לא הזהירני מזה. ויאמר אליו הרופא בטרם אלכה מאתך אומר דבר אחד כללי אל תאכל אלא מאכל פלוני ופלוני אז טוב לך והשאר הכל זרה הלאה. ככה באו דברי החכם בכל ספר קהלת לברר בכמה מיני תחבולות שונות הנהוגים ע״פ תבל כי אך הבל המה מעשה תעתועים כאשר התהפך במילותיו ובחקירותיו בכל דברי הספר ושוב בסיים ספרו אמר אל לבו פן יבוא מי ומי ויתחכם בלבבו לחשוב איזו תחבולות חדשות אשר לא בא זכרונם כי אין קץ לדברי רוח, ויאמר אך את זה אבחר כי לא בא זכרונו לרע על ספר החכמה לכן סיים ספר סוף דבר אומר לך דבר אחד והכל נשמע שכל שזולת זה הכל הבל, את האלהים ירא ואת מצותיו שמור לא זולת זה כי זה כל האדם בתכלית צורתו ואם אין זה מה בינו לבין הבהמה וכל החיה.

לכן עתה באתי להודות ולהלל לשמו הגדול. אשר הי' לי למעוז ולמגדול. ויחזקני ויאמצני. וזרועו היא סמכתני, והעמדני בקרן אורה. להושיבני על התורה. ובחסדו הגדול האיר עיני לשמוע בלימודים. במעשה חידודים, וגם עד זקנה ושיבה. לא מנע ממני רוחו הנדיבה. ויוליכני בדרך טובה. בכל המקומות אשר הושיבני לרעות בצאן עמו אשר החזיקו בידי בטרף חוקי. יזכרם אלהים לטובה על כל הטוב אשר גמלוני בערי מקומות מושבותי. וביחוד לאנשי עיר תהלה ק״ק טיקטין יע״א

קובץ מאמרים על קהלת

כתשע שנים ישבתי עמהם. בשלום ובמישור הלכו עמי גם הם גם חכמיהם וסופריהם תהי משכורתם כפולה. מאת נורא עלילה. קרנם תרום בכבוד כל העיר כולה. וגם עתה זה שנה אשר באתי עד הלום פה ק"ק סוואלק יע"א מצאתי לבכם נאמן אתי להחזיק בימיני. לעת זקנותי יתמכוני. בי תמכה ימינם. חכמי העיר הנה הנם. מופלגים בתורה יראים ושלמים. שוחרי תעודה כל הימים. גם נדיבי עם הגבירים המפורסמים. המה חזקו את ידי עתה הפעם. להוציא לאור חיבורי זה. לבנות לי בית בנין עולם. כי אך זה לבדו משכן קיים ובית מנוחות לכל אדם. במקום אשר הולך לעשות לו בית מבטחות. יבטח כי ישכון לעד עליה. ואני תפילה. לנורא תהילה. עושה פלא. ברך את עמך ישראל. תביאם ותטעם בהררי אל.

○ ○ ○

לכל זמן ועת לכל חפץ תחת השמים (קהלת פרק ג' א-ח)

לכל זמן ועת לכל חפץ תחת השמים, עת ללדת ועת למות עת לטעת ועת לעקור נטיע, עת להרוג ועת לרפוא עת לפרוץ ועת לבנות, עת לבכות ועת לשחוק עת ספוד ועת רקוד, עת להשליך אבנים ועת כנוס אבנים עת לחבוק ועת לרחק מחבק, עת לבקש ועת לאבד עת לשמור ועת להשליך, עת לקרוע ועת לתפור עת לחשות ועת לדבר, עת לאהב ועת לשנא עת מלחמה ועת שלום.

רבינו בחיי שמות כ"ו ב'

שמונה ועשרים יריעות כנגד שמונה ועשרים עתים שבקהלת

אורך היריעה האחת שמונה ועשרים באמה. ידוע כי מעשה המשכן הכל ציורין כנגד מעשה שמים, ומפני שהמאורות קבועים בשמים וכל הפעולות באות משם בעולם השפל בעתים נגזרים לכך הזכיר לשון יריעה על שם הכתוב (תהלים קד, ב) נוטה שמים כיריעה, והיו עשר יריעות כנגד עשר גלגלים, ואמר שמונה ועשרים כנגד שמונה ועשרים עתים שבספר קהלת ועליהם נאמר (דברי הימים א יב, לג) ומבני יששכר יודעי בינה לעתים, ועליהם אמר דוד (תהלים לד, ב) אברכה את ה' בכל עת, והזכיר עוד (שם לא, טז) בידך עתותי, או יהיה כנגד ימי יתרון הלבנה ופחיתותה.

○ ○ ○

קובץ מאמרים על קהלת

עת לחשות ועת לדבר (קהלת ג ז)

ספר חסידים סימן לט

עת לחשות ועת לדבר - מתי לחשות ומתי לדבר

עת לחשות ועת לדבר (קהלת ג ז), כשמחרפים ומקללים אותו וכשמדברים דברי הדיוטות, אין להשיב. ועת לדבר כשמדברים דברי תורה לא עת לחשות. גם עת לחשות שלא להוכיח אשר ידעת כי בשום דבר לא יקבלו תוכחה, כי מוטב שיהיו שוגגים ואל יהיו מזידים. ועת לדבר כשבידך למחות ודבריך נשמעים.

○ ○ ○

וקול כסיל ברוב דברים (קהלת פ"ה ב)

ספה"ק באר מים חיים ויצא כט

בעניין חומר איסורי דברים בטלים

ועוד כי כן דרך אלו הנאמנין בשליחותן מרגילין עצמן שלא לדבר עם שום אדם בעת עבודתן, ועל כן גם שלא בעת העבודה כבר מורגלין לשתוק ואינם חפצים לדבר כי אין קץ לדברי רוח. **כידוע אשר דברים בטלים גם זה הוא אחד מתאוות הזמן עד שאדם המורגל בהם קשה לו להתאפק ולחשות, ויצאו לו בזה ימים ושנים ומבלה כל עתיו בהן לדבר עם זה ועם זה. וצדקו דברי החכם אדונינו שלמה המלך ע"ה שאמר (קהלת ה' ב) וקול כסיל ברוב דברים.** וחוף מה שזה מבטל מתורה ותפילה ועשיות המצוות ומכל שכן באיחור זמן קריאת שמע ותפילה. גם אי אפשר ברוב דברים שלא יערב בהן מלשון הרע וליצנות ושקר וחנופה וכיוצא בהם מדברי האיסור. וידוע **אשר לשון הרע חמור יותר מכל עבירות שבתורה** והרי הוא נחשב בין המינין והאפיקורסים שאין להם חלק לעולם הבא, רק נכרתין ונאבדין ונידונין לדורי דורות כמו שכתב הרמב"ם ז"ל (בהלכות תשובה פרק ג' הלכה ז'). וליצנות ושקר וחנופה הם מהכתות שאינם מקבלים פני השכינה (סוטה מ"ב). ועל כן תקנו חז"ל (ברכות כ"ח ע"ב) הודאה בכל יום שלא שם חלקי מיושבי קרנות שהם רצים לבאר שחת אף שאינם עושים כלום, אמנם עיקר חטאם במה שהם מדברים תמיד בכל מיני דברים בטלים ונתערב בתוכן דיבורי איסור ובפרט אלו המגבלין פיהם בדברי נבלה שאפילו אם נגזר עליו גזר דין של ע' שנה לטובה נקרע כמאמר חז"ל (שבת ל"ג), ועל כן אמרו חז"ל (אבות א', י"ז) כל ימי גדלתי בין החכמים ולא מצאתי לגוף טוב משתיקה. ובודאי לא כיוון ח"ו על שתיקה בדברי תורה ותפילה ח"ו כי כל פטטיא

קובץ מאמרים על קהלת

בישין בר מפסטייא דאורייתא (ירושלמי סוף ברכות), רק השתיקה מדברים בטלים וסיפור דברים חדשים מהבלי עולם שאינם נוגעים לעבודת שמו יתברך **וכמעט זה שורש כל הרעות שבעולם**, וכמאמר הכתוב (משלי כ"א, כ"ג) שומר פיו ולשונו שומר מצרות נפשו. ואומר (תהלים ל"ד, י"ג-י"ד) מי האיש החפץ חיים אוהב ימים וגו' נצור לשונך מרע ושפתיך מדבר מרמה וגו'. וכל עיקר ביטול תורה ותפילה בזמנינו זה הכל מהדברים בטילים והשיחה שבין אדם לחבירו. וכבר נודע אומרם ז"ל (יומא י"ט ע"ב) אמר רבא השח שיחת חולין עובר בעשה שנאמר (דברים ו', ז') ודברת בם, ולא בדברים אחרים וכו'.

דְּבָרֵי חֲכָמִים בְּנַחַת נְשָׁמָעִים מְזַעֲקֵת מוֹשֵׁל בְּכַסְיָלִים (קהלת פ"ט ז')

רבינו יונה משלי י"ח ו'

להזהר מהגביה הקול בתוכחת ובמחלוקת

שפתי כסיל יבואו בריב. דרך בני אדם בהתוכחם כי יכעס איש על דברי חברו לפעמים אחרי התוכחת, בהתעקשו על דבריו ולא יודה עליהם, אך הכסיל כאשר יענה על דברי חברו תחילת דברי פיהו דרך ריב ומחלוקת וכעס, כי הרגיל שפתיו למדון. ויורה לשון "יבואו" כי שפתיו מלומדות לחלוק ולריב בלא מחשבה מוקדמת לדבריו. ופיו למהלמות יקרא. לשון הכרזה וצעקה. וכן "יקרא איש חסדו" (משלי כ, ו), "ושמן ימינו יקרא" (כו, טז). והענין יצעוק ויגביה קולו למהלמות החולק עמו ליגעו ולהלאותו. ולמדנו להזהיר מהגביה הקול בתוכחת ובמחלוקת, וכן כתוב, דברי חכמים בנחת נשמעים (קהלת ט, טז).

של"ה הקדוש שער האותיות אות ר' רצון

ינהוג אדם במידות הנחת דהיינו המתון

דברי חכמים בנחת נשמעים (קהלת ט, ז'). מי שמדתו כך, אזי אינו בא לידי כעס לעולם. והכוונה בנחת נשמעים, בנחת רוח ולא ברמות רוח. כי מי שאוחז במדת הענוה ממילא אינו כועס לעולם, כי הוא סובל ומעלים עין מסוררים. וגם הכוונה בנחת, דהיינו במתון ולא במהירות ברעש גדול. כאשר הארכתני באות מ"ם מתון, כי אקח מועד מישרים אשפוט, על כן ינהוג אדם במידות הנחת דהיינו המתון, ואל ימהר לא בדבור ולא במעשה, ואז לא יבוא לעולם לידי כעס, ולא יגרום סילוק השכינה ממנו, רק יהיה כסא לשכינה. וסימנך כי השכינה אינה לא ברוח ולא ברעש ולא באש, הרוח

הוא רמות רוח הגאווה, הרעש הוא היפוך מהמתון, האש הוא רתיחת הכעס, ובקול דממה דקה שם שורה השכינה.

○ ○ ○

ספה"ק דגל מחנה אפרים – תשא

דברי חכמים - היינו ששופע עליהם תמיד יראת שמים

פני ילכו והניחותי לך. יש לומר בזה בדרך רמז על פי שאמרתי על דרך הלצה (קהלת ט יז) **דברי חכמים בנחת נשמעים**, היינו דברי חכמים הוא שרוצה להיות נחת רוח להם, זה תמיד שומעים מהם, ומה הוא הנחת רוח שלהם, כששופע עליהם תמיד יראת שמים שהוא אור פני מלך, ובזה הם חיים, וזה יש לפרש פני ילכו היינו האור פנים שלי, והניחותי לך היינו שזה יהיה לך לנחת והבן.

○ ○ ○

בן איש חי – בניהו (שבת ס"ג).

שני תלמידי חכמים הנוחין זה לזה בהלכה

שני ת"ח הנוחין זה לזה בהלכה הקב"ה מקשיב להם. נראה לי בס"ד הכתוב [קהלת ט' י"ז] **דברי חכמים בנחת נשמעין**, פירוש דברי חכמים אם הם בנחת שנוחין זה לזה בהלכה אז הם נשמעים לפניו יתברך, ובזה יובן [זכריה ד' ז'] והוציא את האבן הראשה תשואות חן חן לה, התורה נקראת אבן כמו שאמרו רבותינו ז"ל, הראשה שהאצילה הקב"ה קודם בריאת העולם תשואות חן חן לה, נח נח לה, זה נח לזה, וזה נח לזה.

○ ○ ○

ספר העקרים מאמר רביעי פרק כח

ביאור פסוקי קהלת במשא ומתן נגד דברי היצר הרע

ולפי שיצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום, ומפתה אותו לחטוא, כמו שכבר העיר על זה שלמה המלך ע"ה בספר קהלת כי כשמזכיר דברי יצר הרע ופתוייו מגיד איך הוא מפתה ומסית האדם בשפת חלקות מעט מעט עד שמוציאו לתרבות רעה שבתחילה אומר לו לך אכול בשמחה לחמך וגו' (קהלת ט) שאלו דברי יצה"ר לפי קשר הפסוקים שלמעלה והוא מדבר עם הבעל תשובה שהוא דואג תמיד על חטאיו ועל כן אומר לו לך אכול וגו' כי כבר רצה האלהים את מעשיך ואין לך חסיד

קובץ מאמרים על קהלת

בעולם שלא יתפתה לדבריו הללו, שאינו נראה שיהיה בהם מכשול עון וכשהאדם נשמע לו בזה יוסיף לומר לו, **בכל עת יהיו בגדיך לבנים** (שם ט) כלומר שיהיה נאה ומסולסל, ואחר ששמע לו גם בזה שאין בזה עון אשר חטא, יוסיף עוד לומר לו ראה חיים עם אשה אשר אהבת וגו' (שם ט) ואחר שהגיע אותו למדרגה זו להשמע אליו בדברים הללו, אע"פ שהם דברים המותרין, לא ישקוט עד שמוסיף עליו ומביאו לכפור בעיקר, ולומר לית דין ולית דיין ואומר לו כל אשר תמצא ידך לעשות בכחך עשה, כי אין מעשה וחשבון ודעת וחכמה בשאול אשר אתה הולך שמה, ומביא ראיה לדבריו בשאומר לו שבתי וראה תחת השמש, כי לא לקלים המרוץ וגו' וגם לא לחכמים לחם וגו' כי עת ופגע יקרה את כולם.

ובדברים הללו וכיוצא בהם מטה את האדם מדרך הישרה, ומוליכו בדרך רעה, כשמראה את עצמו כרוצה בתועלת האדם ומקנא בעדו וחושש לכבודו, כמו שעשה בתחילת היצירה לחוה שאמר לה אף כי אמר אלהים לא תאכלו מכל עץ הגן, ואף במקום הזה לפי דעתי הוא לשון חמה וכעס, כלומר כעס גדול יש לי על מה שאמר לכם הש"י שלא תאכלו מכל עץ הגן, אלא מעצים ידועים, שלא ציוה אתכם זו לתועלתכם שההפך מועיל לכם יותר, ובזה פיתה אותה ועזבה ארחות יושר, ללכת בדרכי חשך, וכן בכל יום ויום יצרו של אדם מחשב להרע לו ולהסית אותו, כמו שכבר העיד עליו הוא יתברך, ואמר כי יצר לב האדם וגו' (שם ח).

בְּקֶשׁ קֹהֶלֶת לְמַצֵּא דְבָרֵי חֶפְצִי וְכָתוּב יִשָּׁר דְּבָרֵי אִמָּת (קהלת פרק יב, י')

דברי יונתן פרשת זאת הברכה אות ק"ז

מה השייכות כתב יושר דברי אמת למשה

במדרש בקש קהלת להיות כמשה יצאה בת קול ואמרה כתב יושר דברי אמת ולא קם נביא עוד בישראל כמשה. ותמוה. ונראה על פי מה דאיתא במדרש, למה התחיל הקב"ה בבראשית, חד אמר בשביל התורה שנקראת ראשית, וחד אמר בשביל משה שנקרא ראשית, וחד אמר לפי שסופי תיבות בראשית" בר"א אלקי"ם הוא אותיות אמ"ת, ועל פי זה קשה למה נרמז אמת שלא ביושר תא"מ, וע"כ דמסתבר כפי השני בזכות משה שנקרא ראשית, ותיבת אמ"ת נרמז בסופי תיבות בר"א אלקי"ם א"ת ביושר, ולפי"ז שהעולם נברא בשביל משה ממילא אין להקיש אליו שום נברא בעולם כמובן, וזהו שיצאה בת קול ואמרה כתב יושר דברי אמת ובראשית ע"כ בשביל משה כנ"ל ואין דומה לו.

**דְּבָרֵי חֲכָמִים כְּדַרְבְּנוֹת וּכְמִשְׁמֵרוֹת נְטוּעִים
בְּעֵלֵי אֲסוּפוֹת נִתְּנוּ מֵרַעָה אֶחָד** (קהלת פרק יב, יא)

צָרוּר הַמּוֹר בְּרֵאשִׁית מ"ט א

כששומע תורה מפי הקטן אין לי בושת לפי שהתורה מדברת עמי

ולכן תמצא שחלק בן זומא משנתו לארבעה חלקים כנגד ארבעה שנכנסו לפרדס. ולכן אמר (אבות ד, א) בן זומא אומר איזהו חכם הלומד מכל אדם, לפי שהוא הציץ ונפגע מצד חסרון החכמה ולא נתיישב בדברי החכמה, לזה אמרו אם כן הוא איזהו חכם הלומד מכל אדם לפי שאני רואה שמקרה הכסיל גם לי יקרני. וכן קשרתי שם זאת המשנה עם סוף הפרק שאמר, רבי אלעזר חסמא אומר קינין ופתחי גדה הן הם גופי הלכות תקופות וגימטריאות וכו' (שם ג, יח). רבי אלעזר חסמא היה תלמיד רבי עקיבא כמוזכר בויקרא רבה, ונקרא חסמא לפי שחסמוהו שלא ידע לברך ברכת חתנים וכיוצא בו מהדברים הקלים. ולכן אמר כי החכם אינו ראוי ליקרא חכם אם לא ידע בכל אלה, ולכן אמר כי קינים ופתחי גדה הם גופי הלכות, וכן תקופות וגימטריאות אף על פי שהם דברים קלים הם פרפראות לחכמה ונותנות טעם לחכמה, והחכם לא יקרא חכם אם לא ידע כל זה כמו שקרה לי בדבר קל שחסמוני ולא ידעתי להשיב. ולכן אמר בן זומא סמך לזה, אחר שבדברים קלים כאלו יקרא החכם חכם, לכן אני אומר איזהו חכם הלומד מכל אדם ואפילו ברכת חתנים או ברכת אבלים או קשר של תפילין, ואין לאדם להתבייש, כי דוד אמר (תהלים קיט, צט) מכל מלמדי השכלתי ולא היה לו בשת. ונתן טעם לזה כי עדותיך שיחה לי, ומה שאומר לי דעתי הקטן שבתלמידים הוא מהתורה. כדאמרינן במדרש קהלת (קה"ר יב, יא) על פסוק דברי חכמים כדרבנות (קהלת יב, יא), מנין שאם שמע אדם דבר תורה אפילו מהקטן שבתלמידים יהא דומה עליו כשומע מפי הסנהדרין שנאמר בעלי אסופות, (שם), ואין אסופות אלא סנהדרין, שנאמר אספה לי שבעים איש (במדבר יא, טז), ולא כשומע מן הסנהדרין אלא כשומע מפי משה ע"ה, שנאמר כולם נתנו מרועה אחד (קהלת שם), ולא כשומע מפי משה אלא כשומע מפי יחידו של עולם, דכתיב ה' אחד (דברים ו, ד), עד כאן. לפי שהתורה כולה שמותיו של הקדוש ברוך הוא וכמו שהשם אחד כן נתן לנו תורה אחת, ולכן כשאני שומע תורה מפי הקטן אין לי בושת לפי שהתורה מדברת עמי, וזהו כי עדותיך שיחה לי, מדברת עמי. ולכן אמר בן זומא איזהו חכם הלומד מכל אדם.

פנים יפות דברים פ"ד ב'

דברי חכמים כדרבונות - אין זה בכלל לא תוסיפו כי אדרבה כדי לקיים לא תגרעו

ולא תגרעו ממנו לשמור את מצות ה' אלהיכם וגו', לכאורה הוא לשון כפול דכבר אמר ועתה ישראל שמע אל החוקים... ועוד יש לפרש כי מ"ש בתחלה למען תחיון וירשתם הרי היא שלא לשמה, אלא שאחז"ל [פסחים נ.]. לעולם יעסוק האדם בתורה ובמצות שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה, והיינו דאמר בתחילה למען תחיון שהוא שלא לשמה ומתוך כך תזכו לעשות לשמה לשמור את מצות ה' אלהיכם: ויותר נכון לפמ"ש במקום אחר, כי מ"ש שמתוך שלא לשמה בא לשמה, היינו שאותה הכוונה שלא לשמה יהיה תכליתה לשמה כגון שכוונתו בשביל שיחיה, ואותו חיים יהיה תכלית כוונתו בשביל שיעסוק בתורה ובמצות הרי שסופו הוא לשמה אעפ"י שתחלת כוונתו הוא חיי עוה"ז הרי סופו לקיים מצות ה', וכמו שיבואר לפנינו בס"ד בתחלת פרשת ראה והיינו דאמר למען תחיון וירשתם את הארץ, וכוונה זו אעפ"י שכוונתו שלא לשמה יהיה תכליתו כדי שישמור מצות ה' בהיותו בארץ ישראל לקיים מצות התלויות בה, ועוד יש לפרש מ"ש לשמור מפני שבאמת מצינו כמה גדרים והוספות שהוסיפו חכמים, כמ"ש שלמה המלך ע"ה [קהלת יב, יא] **דברי חכמים כדרבונות וגו' ואין זה בכלל לא תוסיפו, כי אדרבה כדי לקיים לא תגרעו, כמ"ש חז"ל ביבמות דף כ"א גבי שניות אמרינן לבזיר סחור סחור וכו' והיינו כשאמר לא תגרעו אמר עצה לזה לשמור את מצות ה' דהיינו שיעשה משמרת וגדר כדי שלא יגרעו, ואין זה בכלל לא תוסיפו.**

פנים יפות דברים פי"ג א'

דברי חכמים כדרבונות - כולם נאמרו למשה אף שנתחדשו בכמה דורות

את כל הדבר אשר אנכי מצוה וגו', היינו מה שלמד מרע"ה תורה שבע"פ שהוא פירוש לתורה שבכתב, כמ"ש חז"ל [מגילה יט ע"ב] שהראה הקב"ה למשה כל מה שעתידי להתחדש, וכן אמר שמהע"ה [קהלת יב, יא] **דברי חכמים כדרבונות וכמסמורות נטועים**, ואחז"ל [חגיגה ג ע"ב] מה דרבן זה מכוון את הפרה לתלמיה, כך תורה שבע"פ מכוון דעת אדם להבין כל מצוה ופרטיה על מכוונה, ואמר וכמסמורות נטועים היינו מה שהוסיפו חכמים שניות לעריות וכיוצא בהם, היינו לעשות גדר כדי לחזק מצות התורה שלא לפגום בהם ח"ו, **וכולם נאמרו למשה אף שנתחדשו בכמה דורות, והיינו דקאמר שם בעלי אסופות נתנו מרועה אחד.**

ויש לפרש עוד מ"ש **כדרבונות וכמסמורות נטועים**, מפני שלימוד התורה הוא בכל דור בשני פנים, האחד ללמוד התורה שכבר נתון בכתב ובע"פ בכל הדורות הקודמין, וזה הלימוד מקרא ומשנה, והלימוד השני הוא עיון והשכל הטוב חלקו מאת ה' בתורה, כמ"ש ותן חלקינו בתורתך,

ע"ז צריך יגיעה רבה ושני הפנים צריכין זה לזה, כמ"ש בפירוש המשנה [אבות פ"ג, מ"ז] אם אין קמח אין תורה אם אין תורה אין קמח, כי הקמח הוא רמז עיון הלכה כענין שאמרו בהפוכו [סוכה נד.]. לא חש לקמחא דהיינו לטחון לברר הלכה עד תכליתה, וכמ"ש הר"י כי תיקנו ברכת וציונו לעסוק בדברי תורה דהיינו מצות העיון והשכל, והוא עסק משא ומתן של תורה, וברכת הערב נא הוא השקידה והלימוד בדברי חז"ל שיהיו שמורים בלבו ולא ישכח דבר אחד מן התורה, והוא מ"ש דברי חכמים כדרבנות היינו עיון השכל שמכוון אותו ביושר דעת התורה, וכמסמרות נטועים היינו לימוד בדברי חז"ל להיות שמורים וחזקים ונטועים בלבו כקבועים במסמורות נטועים, וע"ז אמר שנתנו מרועה אחד, כי שורש הכל נתנה מרועה אחד שהראה הקב"ה למשה כל מה שעתיד תלמיד להתחדש.

וְיִתֵּר מֵהֶמָּה בְּנֵי הַזֹּהַר עֲשׂוֹת סִפְרִים הַרְבֵּה
אִין קִץ וְלֵהֵג הַרְבֵּה יִגְעַת בְּשָׂר (קהלת פרק יב, יב)

**במדרשים וחז"ל נאמרו הרבה פירושים
 על פסוקים אלו ובמדרש הזה למעלה מעשרה
 פירושים מה הם יקרת דברי חכמינו ז"ל ומה
 ההבדל בין דברי תורה לדברי חכמים.**

מדרש רבה נשא יד ד

נמשלו דברי חכמים כדרבנות מפני שהן מדיירין בינה בבני אדם

...אר"ש בר חלפתא בשם ר' אחא סבר ר' יהושע כן ומה טעם עבד כן מפני שכתוב דברי חכמים כדרבנות וגו', נתנו מרועה אחד, ד"ת ודברי חכמים מרועה אחד נתנו, (קהלת יב) ויותר מהמה בני הזהר עשות ספרים הרבה אין קץ ולהג הרבה יגיעת בשר, ויותר מהמה בני הזהר יותר מדברי תורה הוי זהיר בדברי סופרים, וכן הוא אומר (שיר א) כי טובים דודיך מיין טובים דברי דודים מיינה של תורה, למה שאין אדם מורה כראוי מד"ת, מפני שהיא סתומה, וכולן סימנין שנאמר (דברים לא) ולמדה את בני ישראל שימה בפיהם סימנין בפיהם אבל מתוך דברי חכמים אדם מורה כראוי, מפני שהם פורשים את התורה, ולכך נמשלו דברי חכמים כדרבנות מפני שהן מדיירין בינה בבני אדם.

אם באת לכתוב דברי סופרים למה שאילו באת לכתוב דבריהם אין קץ וסוף לדברים לעשות ספרים

דבר אחר ויותר מהמה בני הזהר א"ר אבא [מ]סדרונגיא אם יאמר לך אדם למה לא נתנו בכתב דברי סופרים, כשם שנתנו ד"ת, אמור לו לפי שאי אפשר לכתוב כל דבריהם, הה"ד ויותר מהמה בני הזהר, מהו מהמה, מה נכנסה בך, **אם באת לכתוב דברי סופרים למה שאלו באת לכתוב דבריהם אין קץ וסוף לדברים לעשות ספרים** הה"ד **עשות ספרים הרבה אין קץ**, אבל מה יש לו לאדם לעשות **שיהא מייגע בשרו הרבה להגות דברי חכמים**, הה"ד (קהלת יב) ולהג הרבה יגיעת בשר, **דבר אחר** ולהג הרבה **אם יגעת הרבה בדבריהם, הקב"ה מסיר יצה"ר ממך**, הה"ד בשר כמה דתימא (יחזקאל לו) ונתתי לכם לב בשר, דבר אחר ולהג הרבה יגיעת בשר **אם יגעת הרבה בלהג דברי חכמים הקב"ה מבשרך בשורות טובות** הוי בשר.

הקיש דברי סופרים לדברי תורה שהן אמיתים כמותם

דבר אחר אם יגעת בדברי חכמים אתה נעשה בשר הה"ד בשר, וכן הוא אומר בי שרים ישרו, **דבר אחר דברי חכמים כדרבנות** א"ר ברכיה הכהן כדור של בנות כהדא ספירה של תינוקות שהן מלקטות וזורקות לכאן ולכאן, כך הם דברי חכמים זה אומר טעמו וזה אומר טעמו, יכול מפני שזה אומר טעם א' וזה אומר טעם שני שמא דבריהם פורחים הם, ת"ל (קהלת יב) וכמסמרות נטועים, לא אמר וכמסמרות קבועים אלא נטועים, למה מפני שעשה אותם כמסמרות, והמסמר שיש לו שושנה נוח לשלוף, לכך אמר וכמסמרות נטועים שרשין של אילן הנטועים קשים לעקר, ולמה נמשלו דבריהם במסמר, לפי שהמסמר של ברזל שיש לו שושנה אף על פי שקשה נוח הוא ליעקר, ושרשים של אילן הנטועים אע"פ שקשים ליעקר אבל אין בהם כוח ככוחו של ברזל, לכך נאמר וכמסמרות נטועים נתן לדברי תורה כוח של ברזל, וכמטעי שרשיו של אילן א"ר ברכיה הכהן ב"ר אנו קוראין מסמרות ואין כתיב אלא משמרות **מה משמרות כהונה ולויה כ"ד אף ספרים כ"ד, הקיש דברי סופרים לדברי תורה שהן אמיתים כמותם**, **דבר אחר** וכמסמרות משמרות כתיב מה משמרות כ"ד אף המסמרין כ"ד, בעי, כמה מסמרין יהיו בו בסנדל ר' יוחנן אמר חמשה כנגד חמשה ספרי תורה רב הונא אמר שבעה שנאמר (דברים לג) ברזל ונחשת מנעליך וכימין דבאך. דרש רב אחא בשם רבי חנינא תשעה רבי היה נותן אחד עשר על זה ושלושה עשר על זה מנין משמרות ד"א וכמסמרות נטועים המסמר הזה את קובעו ואע"פ שתחזור ותטלנו מקומו ניכר, כך כל מי שפשטו בו חכמים יד אע"פ שחזרו וקבלוהו סופו ליטול שלו מתחת ידיהם.

שמע אדם דבר מפי קטן שבישראל יהא בעיניו כשומע מפי חכם שבישראל

דבר אחר וכמסמרות נטועים בשעה שד"ת יוצאין מפי בעליהן כתקנן הם ערבים לשומעיהם, **כמסמרות נטועים** בשעה שהם יוצאים ממוסמסים הם מרות לשומעיהן כמסמרות כמסמרות, בעלי

אסופות אימתי הם נטועים ד"ת באדם הזה בזמן שבעליהן נאספים מהן, כל זמן שרבו קיים הוא היה מפליג, לומר כל זמן שנצרך הרי רבי לפני ואני שואלו, מת רבו הרי יגע ביום ובלילה לקיים תלמודו, יודע הוא שאין לו למי לשאול הרי אימתי הן נטועין באדם הזה בזמן שבעליהן נאספים מהן נתנו מרועה אחד אע"פ שזה אומר טעמו וזה אומר טעמו דבריהם של אלו ושל אלו **כולם ניתנו מן משה הרועה מה שקיבל מיחידו של עולם**, דברי חכמים כדרבונות תני מנין אתה **אומר שאם שמע אדם דבר מפי קטן שבישראל יהא בעיניו כשומע מפי חכם שבישראל** ת"ל (דברים יא) והיה אם שמוע תשמעו אל מצותי אשר אנכי מצוה אתכם היום, ולא כשומע מפי חכם אלא כשומע מפי חכמים, שנאמר **דברי חכמים כדרבונות**, מה דרבן זה מכוין את הפרה לתלמיה להביא חיים לעולם כך ד"ת מכוונים דעתו של אדם, לדעת את המקום ולא כשומע מפי חכמים אלא כשומע מפי סנהדרין, שנא' בעלי אסופות, ואין אסופות אלא סנהדרין, שנאמר (במדבר יא) אספה לי שבעים איש מזקני ישראל, ולא כשומע מפי סנהדרין אלא כשומע מפי משה שנאמר נתנו מרועה אחד שנאמר (ישעיה סג) ויזכור ימי עולם משה עמו ואומר (שמות ג) ומשה היה רועה לא כשומע מפי משה אלא כשומע מפי הקב"ה שנאמר נתנו מרועה אחד (תהלים פ) רועה ישראל האזינה אחר שנאמר ה' אחד הרי הוא אומר (שיר ז) עיניך ברכות בחשבון על שער בת רבים אפך כמגדל הלבנון צופה פני דמשק עיניך אלו זקנים המתמנים על הצבור, וכה"א (ישעיה כט) כי נסך עליכם ה' רוח תרדמה ויעצם את עיניכם ברכות מה ברכה זו אין אדם יודע מה שבתוכה כך **אין אדם עומד על דברי חכמים בחשבון שנגמרים בעצה ומחשבה והיכן נגמרים בבתי מדרשות על שער בת רבים**, אפך כמגדל הלבנון צופה פני דמשק עשיתם את התורה קול לאליהו שאמרתיו לו שוב לדרכך מדברה דמשק ואו' (מלאכי ג) זכרו תורת משה עבדי וגו' הנה אנכי שולח לכם את אליה הנביא וגו' ויותר מהמה בני הזהר אמר הקב"ה כ"ד ספרים כתבתי לך הזהר ואל תוסף עליהם, למה עשות ספרים הרבה אין קץ כל מי שקורא פסוק שאינו מכ"ד ספרים כאלו קורא בספרים החיצונים הרי זה עשות ספרים הרבה שכל העושה כן אין לו חלק לעולם הבא, הה"ד אין קץ כמ"ד (דניאל יב) ואתה לך לקץ הרי לך המוסיף ספר מהו עונשו ומנין שאף ההוגה מתייגע בהן ת"ל ולהג הרבה יגיעת בשר, שאין בשרו ננערת מן עפרה כהיא דתנינן ואלו שאין להם חלק לעוה"ב והקורא בספרים החיצונים.

הצדיקים גוזרים הקב"ה מקיים דבריהם

דבר אחר דברי חכמים כדרבונות וכמסמרות נטועים מה המסמר הזה הנטוע בדלת הוא מקיים הדפין, כך כשהצדיקים גוזרים הקב"ה מקיים דבריהם, תדע לך מיעקב בשעה שברך מנשה ואפרים עשה את הקטן קודם לגדול שנאמר (בראשית מח) וישם את אפרים לפני מנשה וקיים הקב"ה גזירתו ועליו נאמר דברי חכמים כדרבונות אל תקרי כדרבונות אלא כדרבונות כשיעקב גזר שתהא הרבנות לאפרים קיים הקב"ה דברו כמסמר הנטוע.

תוספתא סוטה פרק ז

מה נטיעה פרה ורבה אף דברי תורה פרין ורבין

ועוד דרש (קהלת י) **דברי חכמים כדרבנות וכמסמרות נטועים**, מה דרבן זה מכוין את הפרה להביא חיים לעולם, אף דברי תורה [אינן אלא חיים לעולם], שנאמר (משלי ג) עץ חיים היא אי מה דרבן זה מיטלטל יכול אף דברי תורה כן ת"ל [וכמסמרות נטועים או אינן חסירין ולא יתירין] ת"ל נטועים, **מה נטיעה פרה ורבה אף דברי תורה פרין ורבין, בעלי אסופות** אלו תלמידי חכמים שנכנסין ויושבין אסופות ואומרים על טמא טמא ועל טהור טהור, על טמא במקומו ועל טהור במקומו, שמא יאמר אדם בדעתו הואיל וב"ש מטמאין וב"ה מטהרין איש פלוני אוסר איש פלוני מתיר [למה] אני למד תורה מעתה [ת"ל דברים הדברים אלה הדברים כל הדברים נתנו מרועה אחד, כולם אל אחד בראן, פרנס אחד נתנן, רבון כל המעשים ברוך הוא אמרן, אף אתה עשה לבך חדרי חדרים, והכניס בו דברי ב"ש ודברי ב"ה דברי המטמאין ודברי המטהרין] אמר להן אין דור יתום שר' אלעזר בן עזריה שרוי בתוכו.

אלשיך דברים טובים קהלת יב ט

לימוד גדול אל כל חכמי לב הבאים לעשות ספרים של חכמה ומוסר והדרכות בל יעשה אותם מרוח מבינתו רק על פי התורה ומיוסד על פיה

ויותר וכו'. עוד באה רוח הקודש בסוף הספר הלז ללמדנו דעת בכמה דברים. אחד, **שלא יאמר איש די לי חכמתי אשר חכמתי לי ומה לי עוד ללמד גם את זולתי**. ועל זו אמר ויתר שהיה קהלת חכם לא אמר די לי זכות חכמתי, כי עוד למד דעת את העם. וגם לימוד שני, **והוא לימוד גדול אל כל חכמי לב הבאים אחריו לעשות ספרים של חכמה ומוסר והדרכות בל יעשה אותם מרוח מבינתו**, מענין שכלי משולל תורת ה' תמימה כדרך חכמי אומות העולם, רק על פי התורה ומיוסד על פיה. שעל כן ארז"ל שכל מה שכתוב בכל הנביאים וכתובים הכל רמוז בתורה כמפורש במסכת תענית (ט א). וזהו אומרן און וחקר וכו', לומר און מרבותיו וחקר דבר מתוך דבר, ומהן תקן משלים הרבה. ולא מגזרת שכלו והוא כי בקש קהלת למצוא דברי חפץ שיהיו משליו הנזכרים דברים של חפץ ה' ומצא כתוב יושר דברי אמת הם אמרי התורה שהם אמרי אמת, כי במ מצא כתוב כל אמרי מוסריו, כמו שכתבנו מרז"ל שכל מה שבנביאים וכתובים הכל רמוז בתורה שהיא תורת אמת.

העמק דבר לבעל הנצי"ב דברים פ"ל י"ד

בעניין חיבור ספרים

ועצה עמוקה זו פ"י שלמה המלך בסוף קהלת אחר שאמר דברי חכמים כדרבנות וגו'. אמר עוד ויותר מהמה בני הזהר עשות ספרים הרבה אין קץ ולהג הרבה יגיעת בשר. הביאור שמזהיר לת"ח נקרא בני כמש"כ בס' בראשית מ"ט ט'. אשר אם יותר מהמה. אם רוצה לחדש ולהגדיל תורה הזהר בשני דברים. א' עשיית ספרים הרבה אין קץ. היינו שתכתוב לעצמך כל רעיון וכל חידוש. דהא שתורה שבע"פ אסור בכתב אינו אלא לאמרן בכתב. אבל לעצמו מותר וגם מצוה כמש"כ הרמב"ם בהקדמת ספר היד שכך היו נוהגים, אפילו הנביאים הראשונים לרשום כל חידושים התורה. ומקרא מלא הוא מני מכיר ירדו מחוקקים ומזבולון מושכים בשבט סופר. ב' ולהג הרבה יגיעת בשר. שיהא מדבר הרבה ביגיעת בשר היינו עם תלמידים.

○ ○ ○

סוֹף דְּבַר הַפֶּל נִשְׁמַע אֶת הָאֱלֹהִים יֵרָא וְאֵת
מִצּוֹתָיו שְׁמוֹר כִּי זֶה כָּל הָאָדָם (קהלת יב, יג)

מהר"ל – דרך החיים אבות פ"ו מ"י

עניין במה שמסיים ספר המוסר קהלת - לומר לך מהו תכלית כל הנבראים בעולם

אבל נראה מה שסיים במאמר זה, כי רצה לסיים בדבר שהוא תכלית האדם והוא הקב"ה שהוא תכלית הכל, שהרי כל מה שברא הקב"ה לא ברא אלא לכבודו, וכאילו אמר כי תכלית הכל הוא הקב"ה שהרי כל הנבראים לא נבראו אלא לכבודו יתברך וא"כ תכלית הכל הוא הש"י ואין זולתו, ומפני כי דבר זה תכלית כל הנבראים, עשה ג"כ דבר זה תכלית הפרק וסוף הכל. וכן שלמה המלך ע"ה כאשר סיים דברי קהלת שהוא דברי מוסר סיים דבריו (קהלת י"ב) סוף דבר הכל נשמע את האלהים ירא ואת מצותיו שמור כי זה כל האדם, ר"ל כי כל העולם לא נברא רק בשביל זה, שהרי הכל נברא בשביל האדם והאדם נברא שיהא ירא את האלהים ואת מצותיו לשמור. וכל ספר קהלת מדבר בדברי מוסר ומסיים במוסר כי זה תכלית כל הנבראים, וכן מסיים התנא פרקי המוסר בדבר זה לומר כי זהו תכלית של כל הנבראים, ומפני שהוא תכלית של כל הנבראים קבעו למוסר זה בסוף ותכלית דברי המוסר. והוא כמו שמייסר את בנו ומלמדו דברי מוסר להועיל לו, ובסוף דבריו יאמר אליו מה ללמדך הרי דבר זה הוא תכלית הכל. וכך עשה שלמה המלך ע"ה

קובץ מאמרים על קהלת

סיים דבריו ואמר דבר זה הוא תכלית הכל את האלהים ירא ואת מצותיו שמור לכך דבר זה הוא תכלית דברי, וכך עשה התנא ג"כ בסיום דברי מוסר שלו, אמר כי זהו תכלית הכל שכל אשר ברא הקב"ה לכבודו בראו ולפיכך יעשה האדם תכליתו דבר זה מאחר שכל תכלית האדם וכל העולם לדבר זה. ופי' הכתוב כל הנקרא בשמי ולכבודי, ר"ל הנקרא בשמי היינו מין האדם שנקרא בשמו של הקב"ה, ובמסכת בבא בתרא (ע"ה ע"ב) הצדיקים נקראו על שמו של הקב"ה שנאמר כל הנקרא בשמי, ור"ל כמו שנקרא הקב"ה קדוש כך יקראו הצדיקים קדוש, וכן שאר שמות שיש להקב"ה נקרא הקב"ה צדיק ונקראים כן הצדיקים ולפיכך הצדיקים נקראו על שמו של הקב"ה. ולכבודי פי' כל אשר הוא לכבודי והם שאר נמצאים שהם לכבודו של הקב"ה, אע"ג שאין נקראים לשמו לגמרי כמו הצדיקים מ"מ הם לכבודו יתברך שיש בהם כבוש בהם כבוד השם יתברך שהרי כל הנבראים הם כבודו יתברך.

○ ○ ○

משמיע תיקון מ"ח בע"פ

ספר

מְדַרְשֵׁי קֹהֶלֶת

ספר ה': מספרי זוהר קהלת

אמרות טהורות חוצכים להבות אש, מְלוֹקֵט מַחֲזו"ל וּמְקֹדוּשֵׁי עֲלִיּוֹן שְׂרָפֵי מַעְלָה מְסַפְרִים הַקְדוּשִׁים, הַמְקִיפִים כָּלֵלִים יְסוּדִיִּים וְעִיֻּרִיִּים בְּגִדְל קֹדֶשֶׁת וּמַעֲלַת אֲמִירַת קֹהֶלֶת עִם הוֹסְפוֹת חֲדָשׁוֹת דְּבָרִים קְדוּשִׁים חוֹצְכִים לַהֲבוֹת אֵשׁ, מְלֵהִיכִים נֶפֶשׁ הָאָדָם, מְדַרְיָהּ וּמוֹרָה דְרָךְ לַהֲתַעֲלוֹת בְּטַהֲרָה וּקְדוּשָׁה.

בו ימצאו רבנים, מגידי שיעור וראשי ישיבות, מלמדים ומחנכים את הדרה אשר ילכו בה, ואת המעשה אשר יעשו, גם כל בני אדם ימצאו בו הדרה נפלאה איה להדרה את ביתם לתורה ויראת שמים.

תפלתנו, כי הלימוד בספר הזה יעשה פרות, ויטהרו הלכות, ותרבה הדעת להתקרב לאבינו שבשמים, כמאמר הבעש"ט הק' ז"ע, וז"ל: כל מי שמספר בשבחי צדיקים, כאלו עוסק במעשה מרובה, ונזקה שיחוש לגאלנו בקרוב ברחמים, ובזכות לימוד דברי התנא האלקי רבי שמעון בר יוחאי יתקום בנו ההבטחה בדא יפקון מן גלותא ברחמי, בב"א.

יצא לאור בס"ד חודש מר חשון ה'תשע"ה

מפעל הזוהר העולמי

סניף בת ים 0527-651911

יוצא לאור על ידי
מפעל הזוהר העולמי
בראשות האדמו"ר מאלמין
הרב שלום יהודה גראם שליט"א

מניף בת ים רח' יהודה 50
טלפון: 0548436784

עימוד ועיצוב:
אומנות האותיות

052-7144672
YOS672@OKMAIL.CO.IL

סָפֵר

מִדְרָשֵׁי קֹהֶלֶת

סָפֵר ה': מִסְפָּרֵי זוּהַר קֹהֶלֶת

אֲמֵרוֹת טְהוֹרוֹת חוֹצְבִים לְהַבֹּת אֵשׁ,
מְלוֹקֵט מַחֲזו"ל וּמְקֻדְשֵׁי עֲלִיּוֹן שְׂרָפֵי
מַעֲלָה מִסְפָּרִים הַקְּדוּשִׁים, הַמְקִיפִים
כְּלָלִים יְסוּדִיִּים וְעִיקָרִיִּים בְּגִדְל
קִדְשָׁת וּמַעֲלַת אֲמִירַת קֹהֶלֶת עִם
הוֹסְפוֹת חֲדָשׁוֹת

יוצא לאור על ידי

מפעל הזוהר העולמי

כתובת: רח' בר יהודה 50 בת ים

052-7651911

רבי שלום יהודה רוביק
האדמו"ר מהאלמין
נשיא מפעל הזוהר העולמי

אור הזוהר 831 • כסלו תשע"ה

בנשיאות כ"ק אדמו"ר מהאלמין שליט"א
מחבר למעלה מאלף ספרים. טל: 0527651911

זוהר אבות ובנים

המבדיל בין קודש לחול ... זרעינו וכספינו ירבה

פעמי משיה!

במסגרת הכנת הילדים לגאולה
השלימה ולביאת משיח ששפת
הזוהר תשלוט אז בקרב העם

מבשרים אנו בזה כי בשעה טובה ומוצלחת נפתחו השבוע - במוצש"ק - בכמה

מקומות לימוד "זוהר אבות ובנים"

בבית שמש, רואים את הסנונית הראשונה. בקרית שמונה השתתפו

כ-60 אבות עם בניהם בלימוד זוהר אבות ובנים (התמונות יפורסמו בעז"ה בשבוע הבא).

הכונו לקבוצות "זוהר אבות ובנים" בצפת, בבת ים, ובחולון,

ובקרוב גם בקבוצות לאמירת זוהר לנשים וילדות.

אשרינו שזכינו לקיים את דברי רשב"י (וירא) שלפני ביאת המשיח ילדים

קטנים ילמדו זוהר, וידעו סודות תורה

זכותו של פעוט בן 6 שלומד במוצש"ש זוהר אבות ובנים תיקון ל', מ"ג, תיקון מה, פתח אליהו ז"ל בע"פ, היא
לאין שיעור ואין ערך, שמקיים את בקשת רבי שמעון בר יוחאי שכל אנשים נשים ילדים וילדות ילמדו זוהר
הקדוש לפחות דקה אחת עד שלוש בכל יום.

זוהר אבות ובנים - לימוד ואמירת זוהר

הקדוש תיקון ל', מ"ג, תיקון מה, פתח
אליהו ז"ל, בעל פה של ילדים במוצאי
שבת בבית שמש - מפעל הזוהר העולמי

יהודים יקרים!

הלומד דף אחד בזוהר הקדוש מביא גאולה

לעולם (זוהר נשא)

דעו נא, ששעת זוהר אבות ובנים זו של

מוצש"ש, שוה יותר מלימוד תורת הפשט לבד של 26 שנים לימוד תורה של כל היהודים בכל העולם כולו, (תיקוני

זוהר תיקון ל' ומ"ג.

ממילא זכות עצומה היא לתרום למען זוהר אבות ובנים, כי לימוד זוהר אבות ובנים במוצש"ק של כל ילד, שקול
כנגד יותר מטרליון כפול 1000 שנה תורת הנגלה.

אין אנו מבקשים לתרום שום סכום כספי, אלא אנו מבקשים מכל תורם לארוגן בבית הכנסת שבו הוא מתפלל,
קבוצה של "זוהר אבות ובנים" בכל מוצאי שבת קודש, ויקראו זוהר, (תיקון ל' מ"ג, ומ"ח פתח אליהו בעל פה), ואנו נספק

להם את כל ספרי הזוהר, ומתנות בחינם, וכל מה שידרש.

לפרטים נא לפנות לגבריא'ל 052-7651911

❧ מְדַרְשֵׁי קֵהֶלֶת ❧

הַרְוָאָה קֵהֶלֶת בְּחִלּוּם, יִצְפָּה לְחֻמְהָ

תנו רבנן... שלשה נביאים הם, הרואה ספר מלכים, יצפה לגדלה. יחזקאל - יצפה לחכמה. ישעיה - יצפה לנחמה, ירמיה - ידאג מן הפרענות. שלשה כתובים גדולים הם, הרואה ספר תהלים, יצפה לחסידות. משלי, יצפה לחכמה. איוב, ידאג מן הפרענות. שלשה כתובים קטנים הם, הרואה שיר השירים בחלום, יצפה לחסידות. קהלת, יצפה לחכמה. קינות, ידאג מן הפרענות. והרואה מגלת אסתר, נס נעשה לו.

תְּחִלְתּוֹ וְסוּפוֹ דְּבְרֵי תוֹרָה

אמר רב יהודה בריה דרבבי שמואל בר, משמיה דרב, בקשו חכמים לגנוז ספר קהלת, מפני שדבריו סותרין זה את זה, ומפני מה לא גנזוהו? מפני שתחלתו דברי תורה, וסופו דברי תורה. תחלתו דברי תורה, דכתיב, (קהלת א) "מה יתרון לאדם בכל עצמו שיצמול תחת השמש". ואמרי דבי רבי ינאי, תחת השמש - הוא דאין לו, קדם השמש - יש לו. סופו דברי תורה, דכתיב, (שם יב) "סוף דבר הכל נשמע, את האלהים ירא, ואת מצותיו שמור, כי זה כל האדם". מאי "כי זה כל האדם"? אמר רבי אלעזר, כל העולם כולו לא נברא אלא בשביל זה. רבי אבא בר כהנא אמר, שקול זה כנגד כל העולם כולו. שמעון בן עזאי אמר, ואמרי לה שמעון בן זומא אמר, לא נברא כל העולם כולו אלא לצות לזה.

סְתִירָה בְּסֵפֶר קֵהֶלֶת וְהַתְרוּץ

ומאי - דבריו סותרין זה את זה? כתיב, (קהלת ז) "טוב כעס משחוק". וכתיב, (שם ב) "לשחוק אמרתי מהולל". כתיב, (שם ח) "ושבחתני אני את השמחה". וכתיב, (שם ב) "ולשמחה מה זו עושה"? לא קשיא, "טוב כעס משחוק" - טוב כעס שכועס הקדוש ברוך הוא על הצדיקים בעולם הזה, משחוק שמשחק הקדוש ברוך הוא על הרשעים בעולם הזה. "ולשחוק אמרתי מהולל" - זה שחוק שמשחק הקדוש ברוך הוא עם הצדיקים בעולם הבא. "ושבחתני אני את את השמחה" - זו שמחה של מצוה. "ולשמחה מה זו עושה" זו שמחה שאינה של מצוה, ללמדך שאין שכונה שורה [לא מתוך עצלות, ולא מתוך עצבות, ולא מתוך שחוק, ולא מתוך קלות ראש, ולא מתוך שיקה, ולא מתוך דברים בטלים. אלא] מתוך דבר שמחה של מצוה, שנאמר, (מלכים ב א) "ועתה קחו לי" וגו'. אמר רב יהודה, וכן לדבר הלכה. אמר רבא, וכן לחלום טוב.

אם אין לו קנאה אין עצמותיו מרקיבין

עתידי צדיקי דהוו עפרא? אמר ליה, ומנו מרי? דלא ידענא ליה. אמר ליה, והא קרא קתיב, "וישוב העפר על הארץ כשהיה". אמר ליה, דאקרניך קהלת, לא אקרניך משלי, דכתיב, (משלי יד) "ורקב עצמות קנאה" - כל מי שיש לו קנאה בלבו - עצמותיו מרקיבין. כל שאין לו קנאה בלבו - אין עצמותיו מרקיבין. גששיה, תזייה דאית ביה מששא, אמר ליה, ליקום מר לגייה דביתא, אמר ליה, גלית אדעתיך דאפילו נביאי לא קרית, דכתיב, (יחזקאל לז, ג) "וידעתם כי אני יהוה בפתחי את קברותיכם ובהעלותי אתכם מקברותיכם עמי". [אמר ליה], וְהִכְתִּיב, (בראשית א) "כי עפר אתה ואל עפר תשוב?" אמר ליה, ההוא, שעה אחת קודם תחזית המתים.

למה לא הקשה לו מיד מפסוק בתורה

בספר בנייהו בן יהוידע (שבת קנב:): והא קרא כתיב וישוב העפר. מקשים אמאי לא הקשה מפסוק (בראשית ג' י"ט) כי עפר אתה ואל עפר תשוב, שהוא פסוק תורה, ונראה לי בסיעתא דשמיא דהתם יש להקשות שישוב מקצתו דהיינו הבשר בלבד שהוא רך וישארו העצמות כמו שהן, ולכן הביא פסוק זה חדא כי תיבת כשהיה יתירה, על כן יש לומר דבא לומר שישוב כולן כשהיה ממש, ועוד דכתיב כאן [קהלת י"ב ז] והרוח תשוב אל האלהים, מה התם כולה אף כאן כולו ואפילו עצמות, ואחר שתירץ לו חילוק בין צדיקים ובין בעלי קנאה, אז גששיה לראות אם זה רק בעצמות או אם אפילו בבשר גם כן כדי שידע אמיתות הענין, וכיון דחזא ביה ממשא פירוש ממשות בשר, אז הקשה לו מפסוק כי עפר אתה שהוא פסוק תורה, דעתה ליכא לשנויי דאיירי בבשר דוקא, דהא ראה הבשר קיים, והא דאמר ליה לא אקרניך משלי, פירוש דהיה לו ללמדך פסוק משלי שבו יתבאר הפסוק דקהלת שהוא סתום, ונראה לי ב' פעמים קנאה כמנין יב"ש, וגם הוא כמנין ורק"ב:

למה אמר לו לא למדת כלל

שם אמר ליה לקים מר וכו'. נראה לי ודאי ר"ן לא טעה בזה, אלא רצונו לומר כדי לקברו בביתו בכבוד לא ישאר בתוך שדהו, ואמר ליה כן לקום מר לגייה רביתא, ליטול רשות זמנו כדי לפנותו מקבר זה, ומה שהשיב לו דאפילו נביאים לא קרית, רצונו לומר על הראשונה יש לומר קרא בקטנותו ושכח עתה כי הוא עסקו בתורה שבעל פה, אך פסוק זה הוא בנביאים דחזקאל שקורין בהפטרה בכל שנה ואיך תשכח, על כן מוכרח לומר שלא למדת כלל:

מְשָׁלִים וּטְעָמִים שְׁאָמַר שְׁלֹמֹה

אָמַר רַב הַמְנוּנָא, מֵאֵי דְכְּתִיב, (מ"א ד) "וַיְדַבֵּר שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים מְשָׁל, וַיְהִי שִׁירוֹ חֲמֹשֶׁה וְאֶלֶף" (שְׁהִיָּה מִדְּמָה דְּבָרִים זֶה לְזֶה). מְלַמֵּד שְׁאָמַר שְׁלֹמֹה עַל כָּל דְּבַר וְדְבַר שֶׁל תּוֹרָה שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים מְשָׁל. וְעַל כָּל דְּבַר וְדְבַר שֶׁל סוֹפְרִים הָיָה אוֹמֵר אֶלֶף וְחֲמֹשֶׁה טְעָמִים. דְּרַשׁ (רַבִּי אֲבָא) [רַבָּא], מֵאֵי דְכְּתִיב, (קֵהֶלֶת יב) "וַיֹּתֵר שְׁהִיָּה קֵהֶלֶת חֶכֶם, עוֹד לְמַד דַּעַת אֶת הָעַם" - דְּאִגְמָרִיהָ בְּסִימְנֵי טְעָמָא, (לְסַבַּר בְּדִדְמֵי) וְאִסְבְּרָה בְּמֵאֵי דְדַמֵּי לִיהָ]. "וְאִזְוֹן וְחִקֵּר תִּקְוֹן מְשָׁלִים הַרְבֵּה", אָמַר עוּלָא, אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, בְּתַחֲלָה הִיְתָה הַתּוֹרָה דּוּמָה (לְקַפָּה) [לְקַפִּיפָה] שְׁאִין לָהּ אֲזִנִּים, עַד שֶׁבָּא שְׁלֹמֹה וְעָשָׂה לָהּ אֲזִנִּים. (שִׁיר הַשִּׁירִים ה) "קוּוּצוֹתָיו תִּלְתְּלִים" (שְׁחוֹרוֹת כְּעוֹרֵב), אָמַר רַב חֲסִידָא, אָמַר מֵר עוּקְבָא, מְלַמֵּד (שְׁהִיָּה דוֹרֵשׁ) [שְׁיֵשׁ לְדוֹרֵשׁ] עַל כָּל קוּץ וְקוּץ תִּילֵי תִילִים שֶׁל הַלְכוֹת.

בְּמֵי הַתּוֹרָה מִתְקַיְמָת

(שם) "שְׁחוֹרוֹת כְּעוֹרֵב" - בְּמֵי אֶת מוּצָאָן? (סֹדְרֵי תוֹרָה). בְּמֵי [דָּף כב ע"א] שְׁמִשְׁכִּים וּמְעָרִים עֲלֵיהֶם בְּבֵית הַמְּדַרְשׁ. רַבָּה אָמַר, בְּמֵי שְׁמִשְׁחִיר פְּנֵיו עֲלֵיהֶם כְּעוֹרֵב. רַבָּא אָמַר, בְּמֵי שְׁמִשְׁמִים עֲצָמוֹ אֲכֹזְרֵי עַל בְּנָיו [וְעַל בְּנֵי בֵיתוֹ] כְּעוֹרֵב, כִּי הָא דַּרְב אֲדָא בַר מִתְנָא הוּוֹה קָא אֲזִיל לְבֵי רַב, אָמְרָה לִיָּה דְּבִיתָהּוּ, יְנוּקֵי [דִּידִידָךְ], מֵאֵי אַעֲבִיד לְהוּ? אָמַר לָהּ, (אִיפָא) [מֵי שְׁלִימֹן] קוֹרְמֵי בְּאִגְמָא?:

בְּקֵשׁ קֵהֶלֶת לֵהִיּוֹת כְּמֹשֶׁה

כְּתִיב, (תְּהִלִּים יב) "אֲמָרוֹת ה' אֲמָרוֹת טְהוֹרוֹת, כֶּסֶף צְרוּף בְּעֵלִיל לְאָרֶץ, מְזַקֵּק שְׁבַעֲתַיִם". רַב וְשְׁמוּאֵל, חַד אָמַר, חֲמִשִּׁים שְׁעָרֵי בֵּינָה נִבְרָאוּ בְּעוֹלָם, וְכֹלָם נִתְּנוּ לְמֹשֶׁה (בְּסִינַי). חֶסֶר אַחַת, שְׁנַאֲמַר, (שם ח) "וַתַּחֲסֶרְהוּ מְעַט מֵאֱלֹהִים". בְּקֵשׁ קֵהֶלֶת לֵהִיּוֹת כְּמֹשֶׁה, שְׁנַאֲמַר, (קֵהֶלֶת יב) "בְּקֵשׁ קֵהֶלֶת לְמִצַּא דְּבָרֵי חֲפִץ". יְצַתָּה בֵּת קוֹל וְאִמְרָה לוֹ, "וְכַתּוּב יִשְׂר דְּבָרֵי אֲמַת". (דְּבָרִים לד) "וְלֹא קָם נְבִיא עוֹד בִּישְׂרָאֵל כְּמֹשֶׁה". וְחַד אָמַר, בְּנִבְיָאִים - לֹא קָם, אֲבָל בְּמַלְכִים - קָם. אֲלֵא מָה אֲנִי מְקַיֵּם - "בְּקֵשׁ קֵהֶלֶת לְמִצַּא דְּבָרֵי חֲפִץ"? בְּקֵשׁ קֵהֶלֶת לְדוֹן דִּינִין שְׁבַלְב, שְׁלֵא בְּעָדִים וְשְׁלֵא כְּהַתְרָאָה, יְצַתָּה בֵּת קוֹל וְאִמְרָה לוֹ, "וְכַתּוּב יִשְׂר דְּבָרֵי אֲמַת". (שם יז) - "עַל פִּי שְׁנַיִם עָדִים אוֹ שְׁלֹשָׁה עָדִים יָקוּם דְּבַר".

קֵהֶלֶת שְׁחַכְמָתוֹ שֶׁל שְׁלֹמֹה הִיא

תְּנַיָא, רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן מְנַסְיָא אוֹמֵר, 'קֵהֶלֶת' אֵינוֹ מְטַמָּא אֶת הַיְדִים, מִפְּנֵי שְׁחַכְמָתוֹ שֶׁל שְׁלֹמֹה הִיא. אָמְרוּ לוֹ, וְכִי זֶה בְּלִבְד אָמַר?! וְהֵלֵא כְּבַר נְאֻמָּר, (מ"א ה) "וַיְדַבֵּר שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים מְשָׁל". (וְאוֹמֵר, (מְשָׁלֵי ל) "אֵל תּוֹסֵף עַל דְּבָרָיו". מֵאֵי 'וְאוֹמֵר'? וְכִי תִימָא, מִימַר טוֹבָא אָמַר, דְּאֵי בְּעֵי אִיכְתוּב וְדְאֵי בְּעֵי לֹא אִיכְתוּב, תָּא שְׁמַע, "אֵל תּוֹסֵף עַל דְּבָרָיו".

שְׁלֹמֹה הַסְּתוּבָב וְאָמַר אֲנִי הֵייתִי מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל

עַל הַהֵיבָה שֶׁעָתָא אָמַר שְׁלֹמֹה, (קהלת א) "מִהּ יִתְרוֹן לְאָדָם בְּכָל עֲמָלוֹ שֶׁיַּעֲמַל תַּחַת הַשָּׁמַיִם". (שם ב) וְכֵתִיב, (כי זה) [וְזֶה הַיּוֹם] חֻלְקֵי מִכָּל עֲמָלִי". מֵאִי (כי זה) [וְזֶה הַיּוֹם] רַב וּשְׁמוּאֵל, חַד אָמַר, מִקְלוֹ וְחַד אָמַר גּוֹנְדוּ. הֵיךְ מִתְחַזֵּר עַל הַפְּתָחִים, כָּל הַיְכָא דְמִטִּי, אָמַר, (שם א) "אֲנִי קֵהֶלֶת הֵייתִי מֶלֶךְ עַל יִשְׂרָאֵל בִּירוּשָׁלַם". כִּי מִטָּא גַבֵּי סְנֵה־דְרִין, אָמְרוּ רַבְּנָן, מְכַדִּי, שׁוּטָה - בְּחֻדָּא מְלִתָּא לָא סְרִיף, מֵאִי הָאִי? אָמְרוּ לִיהּ לְבַנְיָהּ, קָא בְּעֵי לָךְ מְלָפָא לְגַבִּיָּהּ? אָמַר לְהוּ, לָא. שְׁלַחוּ לְמִלְפֻתָּא, קָאֲתִי מְלָפָא לְגַבִּיִיכוּ? שְׁלַחוּ לְהוּ, אִין, קָאֲתִי. שְׁלַחוּ לְהוּ, בִּידְקוֹן בְּכַרְעִיָּה. שְׁלַחוּ לְהוּ, בְּמוֹקִיָּה קָאֲתִי, וְקָא תְּבַע לְהוּ בְּנִידוּתִיָּהּ, וְקָא תְּבַע לְהוּ נְמִי לְבַת - שְׁבַע - אִמִּיָּה. אֲתִיּוָּּה לְשְׁלֹמֹה, וְהָבּוּ לִיָּה עֵיזְקָתָא דְחֻקִּיק עֲלִיָּה שֵׁם, וְשׁוּשִׁילָתָא דְחֻקִּיק עֲלִיָּה שֵׁם. כִּי עֵייל, חֲזִיָּה - פְּרַח, וְאֶפְּלִיּוּ הֵכִי הָוָה לִיָּה בִּיעֲתוּתָא מִיָּנִיָּה, וְהֵינּוּ דְכֻתִּיב, (ש"ש א) "הִנֵּה מִטָּתוֹ שְׁלֹשְׁמָה שְׁשִׁים גְּבָרִים סְבִיב לָהּ, מְגַבְרֵי יִשְׂרָאֵל, כְּלָם אַחְזִי חֲרַב מְלֻמְדֵי מְלַחְמָה, אִישׁ חֲרָבוֹ עַל יָרְכוֹ מִפְּחַד בְּלִילוֹת". רַב וּשְׁמוּאֵל, חַד אָמַר, מֶלֶךְ וְהִדְיוּט, וְחַד אָמַר, מֶלֶךְ וְהִדְיוּט וּמְלָךְ.

עֲנִין כִּנְף אַחַד בְּאַרְץ וְאַחַד בְּשָׁמַיִם

סִפְר בְּנִיָּהּ בֶּן יְהוּדָע (גיטין דף סח): אֲוֹתְבִיָּה לְחַד גַּפְיָה בְּרַקִּיעָא וְלְחַד גַּפְיָה בְּאַרְעָא. הַעֲנִין הוּא כְּשֶׁנִּטַּל הַשְּׁלֶשֶׁלֶת מִמֶּנּוּ שֶׁב כּוּחוֹ אֵלָיו, וְהִרְאָה עֲצָמוֹ בְּעַל כְּנָפַיִם, דְּהוּא מִטִּי חַד כִּנְף בְּרַקִּיעָא, וְחַד כִּנְף בְּאַרְעָא, כְּדִי לְהַבְעִית אֶת שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ עֲלֵיו הַשְּׁלוֹם. וּפְתִיקָה ת' פְּרַסִּי, שְׁהוּצִיָּאוּ מִגְּבוּל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שֶׁהִיא ת' פְּרַסָּה. וְמָה שֶׁקִּבַּל שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ ע"ה עוֹנָשׁוֹ עַל יְדֵי הַשָּׂד, בְּשִׁבִיל שֶׁעֲבַר עַל לֹא יִרְבֶּה לוֹ נָשִׁים [דְּבָרִים י"ז י"ז], שֶׁאֵהָב נָשִׁים נְכָרִיּוֹת, וְהַנָּשִׁים נִמְשְׁלוּ לְשָׂדִים, כְּמוֹ שֶׁאִמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוּרֵנוֹם לְבִרְכָה עַל חוּהּ וּמַגְדֻלַת שַׁעַר כְּלִילִית, וְכֵן נְמִי עַל שֶׁעֲבַר עַל לֹא יִרְבֶּה לוֹ סוּסִים [שם שם ט"ז], שֶׁהַשָּׂדִים נִקְרְאוּ סוּסִים, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב בְּרַעֲיָא מִהֵימָנָא דְפְרַשְׁתָּ בָּא וְאִינוֹן כְּסוּסִין לוֹ, וְעֵיין מֵאַמְרֵי רַבִּי שְׁמַעוֹן בְּרִי יוֹחָאִי מ"ש רַבִּינוּ הָאֵר"י ז"ל בְּסוּד קְפִיצַת הַדֶּרֶךְ שֶׁעוֹשִׂין עַל יְדֵי הַשָּׂדִים, כְּמוֹ שֶׁאִמְרוּ עַל הַרְבֵּי אֲלַעְזָר מִגְּרַמִּיזָא ז"ל, שֶׁהִיָּה מִשְׁתַּמֵּשׁ בְּאוֹרָא דְשִׂידִי, הַנִּקְרָא שְׁמוּשָׁא דְהַבְלִי זוּטָא עֵיין שֵׁם, וְנִמְצָא הַשָּׂדִים הֵם דּוֹגְמַת הַסוּסִים.

כַּח הַטּוֹמָאָה שִׁישׁ לְשָׂד בְּרַגְלוֹ חֻזְקָה מֵאוֹד

בְּדָקוּ בְּכַרְעִיָּה. פִּירֵשׁ ר"ש ז"ל, רַגְלֵיו שֶׁל שָׂד דּוֹמוֹת לְתַרְנַגּוּלִים. נִמְצָא אִין הַשָּׂד יִכּוֹל לְדַמּוֹת רַגְלֵיו לְרַגְלֵי אָדָם, אֲלָא נִשְׁאֵר דְּמוֹת רַגְלֵיו כְּאִשְׁרֵי הִיָּה לוֹ, וְהַטַּעַם נ"ל בְּס"ד, מִפְּנֵי כִּי כַּף הַרְגַל דְּבוּק בְּעַפְרָא מִתְחַלְתּוֹ כִּי הוּא הַנוֹגַע בְּעַפְרָא הָאֶרֶץ הַחֲמִרִית, וְלִכֵּן כַּח טוֹמָאָתוֹ שֶׁל שָׂד בְּכַף רַגְלֵיו חֻזְקָה יוֹתֵר, וְלִכְךָ אֵינוֹ יִכּוֹל לְשַׁנּוֹתָהּ מִמָּה שֶׁהִיָּתָה לְדַמּוֹת בְּרִיָּה טוֹבָה שֶׁל אָדָם, מְרֻב גְּסוּת וְעַכְרִירוֹת הַטּוֹמָאָה שִׁישׁ בָּהּ.

שמירה ליולדת

ודע, כי פה עירינו בגדאד, מנהגם לעשות שמירה ליולדת כליל שישי ללידתה, וחוששין לה מפני המזיקין באותה לילה יותר משאר לילות, ומנהגם להניח בחדר היולדת, שפוד אחד ברזל תחוב בו רגל של תרנגולים ועוד שאר מינים תחובין גם כן בו, ולפי המאמר הזה נראה טעם לתחיבת רגל תרנגולים בשפוד ברזל, להפחיד השידים שרגלם דומין לרגל תרנגולים, שיבינו שגברנו עליהם והרגנו השד ואסרנו רגלו בברזל. ושוב ראיתי בתוספתא, שמביא מנהג קדמון שפוקקין החלון אצל היולדת בסירה וקושרים ברזל בכרעי המטה שלה, ופירש חסדי דוד ז"ל בביאורו על התוספתא לפי שיהיה שמירה ליולדת מן המזיקין והכשופים בדברים הללו שפוקקין החלון בקוצין, רצה לומר קוצין נותנין בעיניהם שלא יוכלו ליכנס, ומהאי טעמא קושרין ברזל כגון חרב או שפוד בכרעי המטה, כאלו הם מפחידים את המזיקין ונלחמים עמהם, עיין שם, ואף על גב דהתם פקפק במנהג זה, עיין בספר נר מצוה שכתב לית לן בה, הרי השפוד נמצא במנהג הקדמונים בזמן הגמרא, ולפי זה הטעם שכתבתי על רגלי התרנגולים, הוא נכון.

סֶדְרוֹן שֶׁל פְּתוּבִים

(תני רבנן). סֶדְרוֹן שֶׁל פְּתוּבִים, רות, [נספר] תהלים, איוב, משלי, קהלת, שיר - השירים, קינות, דניאל. ומגילת - אסתר, עזרא, ודברי - הימים. ולמאן דאמר, איוב בימי משה היה, ליקדמיה לאיוב ברישא? אתחולי פורענותא לא מתחלינן. רות, נמי פורענותא הוה? פורענותא דאית ליה אחרית, דאמר רבי יוחנן, למה נקרא שמה 'רות' - ש'יצא ממנה דוד, ש'ר'והו להקדוש ברוך הוא בשירות ובתושבחות.

כּוֹתְבֵי הַפְּתוּבִים

ומי כתבן? משה כתב ספרו ופרשת בלעם ואיוב. ויהושע כתב ספרו ושמונה פסוקים שבתורה. שמואל כתב ספרו וספר שופטים ורות. דוד כתב ספר תהלים על ידי עשרה זקנים - על ידי אדם הראשון, ועל ידי מלכי צדק, ועל ידי אברהם ועל ידי משה, ועל ידי הימן, ועל ידי דותן, ועל ידי אסף, [דף טו] ועל ידי שלשה בני קרח. ורמיה כתב ספרו וספר מלכים וקינות חזקיהו וסיעתו כתבו. ישעיה, משלי ושיר - השירים וקהלת. אנשי כנסת הגדולה כתבו יחזקאל, תרי - עשר, דניאל, ומגילת - אסתר. עזרא כתב ספרו ויחס של דברי הימים עד לו. מסייע ליה לרב, דאמר רב יהודה אמר רב, לא עלה עזרא מכבל עד שיחס עצמו ועלה. ומאן אסקיה? נחמיה בן חכליה.

סתירה בין משה לשלמה ששלמה מתרץ לאחר מכן

דבר אל בני ישראל והבאתם את עומר ראשית קצירכם אל הכהן הדא הוא דכתיב (קהלת א) מה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמול תחת השמש אמר ר' בנימין בן לוי בקשו לגנוז ספר קהלת שמצאו בו דברים שהם נוטין לצד מינות אמרו כך היה ראוי שלמה לומר (שם יא) שמח בחור בילדותך ויטיבך לבך בימי בחורותיך משה אמר (במדבר טו) ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם ושלמה אמר (קהלת יא) והלך בדרכי לבך ובמראה עיניך אלא הותרה רצועה לית דין ולית דיין כיון שאמר (שם יא) ודע כי על כל אלה יביאך האלהים במשפט אמרו יפה אמר שלמה.

עמל תורה מועיל

אמר ר' שמואל בר נחמני בקשו לגנוז ספר קהלת שמצאו בו דברים שהם נוטים לצד מינות אמרו כך היה שלמה צריך לומר מה יתרון לאדם יכול אף בעמלה של תורה במשמע חזרו ואמרו אילו אמר בכל עמל ושתק היינו אומרים אף בעמלה של תורה במשמע הוא הא אינו אומר אלא בכל עמלו בעמלו הוא שאינו מועיל אבל בעמלו של תורה מועיל אמר ר' יודן תחת השמש אין לו למעלה מן השמש יש לו ר' לוי ורבנן ר' לוי אומר כל מה שהבריות מגדלין במצות ובמעשים טובים בעולם הזה דיין שהקדוש ברוך הוא מזריח להם השמש שנאמר (שם א) וזרח השמש ובא השמש ורבנן אמרי כל מה שהצדיקים מגדלין במצות ובמעשים טובים בעולם הזה דיין שהקדוש ברוך הוא מחדש פניהם כגלגל חמה שנאמר (שופטים ה) ואוהביו כצאת השמש בגבורתו.

שלמה עשה אזנים לתורה

דבר אחר שיר השירים זהו שאמר הכתוב (קהלת יב) ויותר שהיה קהלת חכם אלו אדם אחר אמרן היית צריך לכוף אזניך ולשמוע הדברים האלה ויותר שאמרן שלמה ואילו מדעתו אמרן היית צריך לכוף אזניך ולשמעם ויותר שאמרן ברוח הקודש, ויותר שהיה קהלת חכם עוד למד דעת את העם ואזן וחקר תקן משלים הרבה ואזן דברי תורה וחקר דברי תורה עשה אזנים לתורה ואת מוצא שעד שלא עמד שלמה לא היתה דוגמא רב נחמן תרתין רב נחמן אמר לפלטיץ גדולה שהיו בה פתחים הרבה וכל שהיה נכנס בתוכה היה טועה מדרך הפתח בא פקח א' ונטל הפקעת ותלאה דרך הפתח היו הכל נכנסים ויוצאין דרך הפקעת כך עד שלא עמד שלמה לא היה אדם יכול להשכיל דברי תורה וכיון שעמד שלמה התחילו הכל סוברין תורה, רב נחמן לישנא חורי לחורשא של קנים ולא היה אדם יכול להכנס בה ובא פקח א' ונטל את המגל וכסח התחילו הכל נכנסין דרך הכסוח ויוצאין כך שלמה אמר רבי יוסי לקופה גדולה מלאה פירות ולא היה לה און ולא היתה

יכולה להטלטל ובא פקח א' ועשה לה אזנים והתחילה להטלטל על ידי אזנים כך עד שלא עמד שלמה לא היה אדם יכול להשכיל דברי תורה וכיון שעמד שלמה התחילו הכל סוברין תורה.

עמד שלמה על סודה של תורה

אמר רבי שילא לקיתון גדול שהוא מלא רותחין ולא היה לו און להטלטל ובא א' ועשה לו און והתחיל להטלטל על ידי אזנו אמר רבי חנינא לבאר עמוקה מלאה מים והיו מימיה צוננין ומתוקים וטובים ולא היתה בריה יכולה לשותות ממנה בא אדם א' וספק לה חבל בחבל משיחה במשיחה ודלה ממנה ושתה התחילו הכל דולין ושותין כך מדבר לדבר ממשל למשל עמד שלמה על סודה של תורה דכתיב (משלי א) משלי שלמה בן דוד מלך ישראל על ידי משלותיו של שלמה עמד על דברי תורה.

האומר דברי תורה ברבים זוכה שתשרה רוח הקודש עליו

ורבנן אמרין אל יהי המשל הזה קל בעיניך שעל ידי המשל הזה אדם יכול לעמוד בדברי תורה, משל למלך שאבד זהב מביתו או מרגליות טובה לא על ידי פתילה כאיסר הוא מוצא אותה כך המשל הזה לא יהיה קל בעיניך, שעל ידי המשל אדם עומד על דברי תורה, תדע לך שהוא כן שהרי שלמה על ידי המשל הזה עמד על דקדוקיה של תורה, אמר רבי יודן ללמדך שכל מי שהוא אומר דברי תורה ברבים זוכה שתשרה רוח הקודש עליו, וממי אתה למד משלמה, שעל ידי שאמר דברי תורה ברבים זכה ששרתה עליו רוח הקודש, ואמר שלשה ספרים משלי קהלת ושיר השירים.

מגלת קהלת היא האחרונה מהמגילות שכתב שלמה

ג' ספרים כתב משלי קהלת ושיר השירים אי זה מהן כתב תחלה ר' חייא רבה ורבי יונתן רבי חייא רבה אמר משלי כתב תחלה ואחר כך שיר השירים ואחר כך קהלת ומייתי לה מהאי קרא וידבר ג' אלפים משל, משל זה ספר משלי, ויהי שירו חמשה ואלף זה שיר השירים, וקהלת בסוף אמר, מתנייתא דרבי חייא רבה פליגא על הדין שמעתא מתניתא אמרה שלשתן כתב כאחת, ושמעתא אמרה כל חד וחד בפני עצמו. תני רבי חייא רבה רק לעת זקנת שלמה שרתה עליו רוח הקודש ואמר ג' ספרים משלי וקהלת ושיר השירים. ר' יונתן אמר שיר השירים כתב תחלה ואחר כך משלי ואחר כך קהלת ומייתי לה ר' יונתן מדרך ארץ כשאדם נער אומר דברי זמר הגדיל אומר דברי משלות הזקין אומר דברי הבלים. ר' ינאי חמוי דר' אמי אמר הכל מודים שקהלת בסוף אמרה.

למה נקרא קהלת

דבר אחר דברי קהלת בן דוד שלשה נביאים על ידי שהיה נבואתן דברי קנתרין נתלת נבואתן בעצמן, ואלו הן דברי קהלת (עמוס א') דברי עמוס (ירמיה א') דברי ירמיהו ולמה נקרא שמו ירמיה, שבימיו נעשה ירושלים אירמיהא, עמוס למה נקרא שמו עמוס אמר רבי פנחס שהיה עמוס בלשונו, אמרו אנשי דורו, הניח הקדוש ברוך הוא את כל בריותיו ולא השרה שכינתו אלא על הדין קטיע לישנא פסילוסא, קהלת למה נקרא שמו קהלת שהיו דבריו נאמרין בהקהל על שם שאמר (מלכים א' ח') אז יקהל שלמה, ר' אחא בשם ר' הונא משמר נכנס משמר יוצא לשמוע חכמת שלמה והוא שמלכת שבא אמרה לו אשרי אנשיך ואשרי עבדיך אלה וכתיב (שם ד') ויבואו מכל העמים לשמוע את חכמת שלמה

פירוש שמותיו של שלמה המלך

שלש שמות נקרא לו ידידיה קהלת שלמה, ר' יהושע אומר שבעה אגור יקה למואל איתאל, אמר שמואל עיקר אותנטייא שלהם ידידיה קהלת שלמה מודה ר' שמואל באילין ארבעה אלא שנתכנה בהן שלמה ושנתנו להדרש, אגור שאגור בדברי תורה, יקה שהיה מקיא בדבריו כספל הזה שמתמלא בשעתו ומתפנה בשעתו כך שלמה למד תורה בשעתה ושכחה בשעתה, למואל שנם לאל בלבו ואמר יכול אני להרבות ולא לחטוא, איתאל שאמר אתי אל ואוכל בן דוד מלך בן מלך חכם בן חכם צדיק בן צדיק אבגינזוס בן אבגינזוס ר' יודן בשם ר' אלכסנדר השור הזה עד שלא נחתכו גידיו נתלה הוא אפילו בגיד אחד משלו אבל משנחתכו גידיו כמה חבלים וכמה מסמרות צריך לתלות בהן, כך עד שלא חטא שלמה היה נתלה בזכות עצמו, וכיון שחטא תלו לו בזכות אבותיו, הדא הוא דכתיב (ישעיה ל"ז) ולמען דוד עבדי, תני רבי שמעון בן יוחאי, אשרי מי שזכה למלוך במקום מלכות להלן כתיב (דברים א') אשר יושב בעשתרות באדרעי ברם הכא מלך בירושלים במקום מלכות.

דוד אמר ושלמה פירש וכן להיפך

הבל הבלים ר' הונא בשם ר' אחא אמר, דוד אמר דבר אחד ולא פירשו, ופירשו שלמה בנו, שלמה אמר דבר אחד ולא פירשו, ופירשו דוד אביו, דוד אמר (תהלים קמ"ד) אדם להבל דמה, לאיזה הבל, אם להבל של תנור יש בו ממש, אם להבל של כירה יש בו ממש, בא שלמה בנו ופירש, הדא הוא דכתיב הבל הבלים אמר קהלת, ר' שמואל בר נחמן מתני לה בשם ר' יהושע בן קרחה, לאדם ששופת שבע קדרות זו למעלה מזו וזו למעלה מזו, והבל של עליונה אין בו ממש, שלמה אמר כי מי יודע מה טוב לאדם בחיים ויעשם כצל, באיזה צל, אם כצלו של כותל יש בו ממש, אם כצלו של דקל יש בו ממש, בא דוד ופירש

(שם) ימיו כצל עובר. ר' הונא בשם רב אחא כהדין עופא דעבר וטוליה עבר עמיה, שמואל אמר כצלן של דבורים שאין בו ממש של כלום.

ז' הבלים נגד ז' דברים שמשנתנה האדם בחייו

ר' שמואל בר רב יצחק מתני לה בשם ר' שמעון בן אלעזר שבעה הבלים שאמר קהלת כנגד שבעה עולמות שאדם רואה, בן שנה דומה למלך נתון באיספקרפסטי והכל מחבקין ומנשקין אותו, בן שתים ושלוש דומה לחזיר שפושט ידיו בביבין, בן עשר שנה קופץ כגדי, בן עשרים כסוס נהים משפר גרמיה ובעי אתתא, נשא אשה הרי הוא כחמור, הוליד בנים מעיז פניו ככלב להביא לחם [נ"א להם] ומזונות, הזקין הרי הוא כקוף, הדא דתימר בעמי הארץ אבל בבני תורה כתיב (מלכים א' א') והמלך דוד זקן אף על פי שהוא זקן מלך.

ז' הבלים כנגד ז' ימי בראשית

ר' יהודה בר' סימון אמר, ז' הבלים שאמר קהלת, כנגד שבעה ימי בראשית, בראשון (בראשית א') בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ, וכתב (ישעיה נ"א) כי שמים כעשן נמלחו, בשני יהי רקיע, וכתב (שם ל"ד) ונגלו כספר השמים, בשלישי יקוו המים, וכתב (שם י"א) והחרים ה' את לשון ים מצרים, ברביעי יהי מאורות, וכתב (שם כ"ד) וחפרה הלבנה, בחמישי ישרצו המים, וכתב (צפניה א') אסף עוף השמים, בששי נעשה אדם, וכתב (שם) אסף אדם ובהמה, בשבת מאי אית לך למימר (שמות ל"א) מחלליה מות יומת הדא אמר במזיד אבל בשוגג יביא קרבן ויתכפר לו.

שבחו של שבת

אמר ר' ברכיה כיון שראה אדם שבחו של שבת שהמביא קרבן מתכפר לו, התחיל משורר עליה להקדוש ברוך הוא שבח ומזמור, הדא הוא דכתיב (תהלים צ"ב) מזמור שיר ליום השבת, אמר רבי לוי אדם הראשון אמרו.

אין מוקדם ומאוחר בתורה.

אני קהלת הייתי מלך על ישראל בירושלים, אמר רבי שמואל בר רב יצחק, זה היה ראוי להכתב ולהיות תחלת הספר, ולמה נכתב כאן, אלא שאין מוקדם ומאוחר בתורה, ודכוותיה תני רבי ישמעאל (שמות ט"ו) אמר אויב ארדוף אשיג, זה היה ראוי להיות תחלת השירה, ולמה נכתב כאן, אלא שאין מוקדם ומאוחר בתורה, ודכוותיה (ויקרא ט') ויהי ביום השמיני, זה היה ראוי להיות תחלת הספר, ולמה נכתב כאן אלא שאין מוקדם ומאוחר בתורה, ודכוותיה (דברים כ"ט) אתם נצבים היום, זה היה ראוי להיות תחלת הספר, אלא

שאינ מוקדם ומאוחר בתורה, ודכוותיה (יהושע ג') ויאמר ה' אל יהושע היום הזה אחל גדלך, זה היה ראוי להכתב תחלת הספר, אלא שאין מוקדם ומאוחר בתורה, ודכוותיה (שופטים ה') שמעו מלכים האזינו רוזנים, זה היה ראוי להיות ראש לשירה, אלא שאין מוקדם ומאוחר בתורה, ודכוותיה (ישעיה ו') בשנת מות המלך עוזיהו זה היה ראוי להיות תחלת הספר, אלא שאין מוקדם ומאוחר בתורה, ודכוותיה (ירמיה ב') הלך וקראת באזני ירושלים, זה היה ראוי להיות תחלת הספר, אלא שאין מוקדם ומאוחר בתורה, ודכוותיה (יחזקאל י"ז) ויאמר אלי בן אדם חוד חידה, זה היה ראוי להיות תחלת הספר, אלא שאין מוקדם ומאוחר בתורה, ודכוותיה (תהלים ע"ג) ואני בער ולא אדע בהמות וגו', זה היה ראוי להיות תחלת הספר, אלא שאין מוקדם ומאוחר בתורה, ודכוותיה אני קהלת הייתי מלך על ישראל, זה היה ראוי להיות תחלת הספר, אלא שאין מוקדם ומאוחר בתורה, אני קהלת הייתי מלך על ישראל הוינא כד הוינא וכדו לית אנא מידי, ר' חנינא בר יצחק אמר כד הוינא הוינא וכדו לית אנא שוי מידי, שלשה עולמות ראה בימיו ובחיי, ר' יודן ורבי אוניה, ר' יודן אמר מלך והדיוט ומלך, חכם טפש וחכם, עשיר עני ועשיר, ומאי טעמא את הכל ראיתי בימי הבלי לית בר נש מתינהו אנוקי דידיה אלא בשעת רווחיה כשיחזור לעותריה, ור' אוניה אמר הדיוט מלך והדיוט, טפש וחכם וטפש, עני עשיר ועני, ומה טעם אני קהלת הייתי מלך על ישראל בירושלים.

דוקא שלמה המלך אמר הבל הבלים

את הכל עשה יפה בעתו, אמר רבי תנחומא, בעונתו נברא העולם לא היה ראוי להבראות קודם לכן, אלא לשעתו נברא, שנאמר את הכל עשה יפה בעתו, אמר רבי אבהו, מכאן שהיה הקדוש ברוך הוא בונה עולמות ומחריבן, בורא עולמות ומחריבן, עד שברא את אלו, ואמר דין הניין לי יתהון לא הניין לי, ר' אלעזר אומר זה הפתח פתוח עד התהום, שנאמר (בראשית א') וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאד, אילו אחר אמר את הכל עשה יפה בעתו הייתי אומר זה שלא אכל פרוסה מימיו הוא אומר את הכל עשה יפה בעתו, אלא שלמה לפי שכתוב בו (מלכים א' ד') ויהי לחם שלמה ליום אחד שלשים כור סלת וגו' לזה נאה לומר את הכל עשה יפה בעתו, דבר אחר, אילו אחר אמר הבל הבלים אמר קהלת וגו' הייתי אומר זה שלא קנה לו ב' פרוטות מימיו הוא פירת בממונו של עולם, ואומר הבל הבלים, אלא זה שלמה שכתוב בו ויתן המלך את הכסף בירושלם כאבנים ולא היו נגנבות שהיו אבני עשר אמות ואבני שמונה אמות ומשקלות שהיו בימי שלמה של זהב היו, שנאמר (שם י') אין כסף לא נחשב בימי שלמה למאומה לזה נאה לומר הבל הבלים למה אמר הבל הבלים ראה העולם והעתיד להיות בסופו, ואילו אחר אמר וכל דיירי ארעא כלא חשיבין, הייתי אומר שמא זה שלא שלט על שתי זבובים מימיו הוא אמר (דניאל ד') וכל דיירי ארעא כלא חשיבין יותר שהיה נבוכדנצר הרשע ששלט בעולם

כולו, שנאמר (ירמיה כ"ח) וגם את חית השדה נתתי לו לעבדו, מן מה שכתוב (דניאל ב') ובכל די דירין בני אנשא חיות ברא ועוף שמיא י'הב בידך והשלטך בכלהון לזה נאה לומר וכל דיירי ארעא כלא חשיבין וגו', אילו אחר אמר זה הפסוק מן חכמי האומות (שמות י"ח) עתה ידעתי כי גדול ה' מכל האלהים הייתי אומר זה שאינו יודע ודאי של עבודת כוכבים אומר עתה ידעתי כי גדול ה' מכל האלהים, אלא זה יתרו שאמר עתה ידעתי כי גדול וגו', שעבד עבודת כוכבים הרבה, דתני ר' ישמעאל לא הניח רעואל זה יתרו עבודת כוכבים בעולם שלא יחזיר עליה ועבדה, דכתיב (שמואל א' ד') אוי לנו מי יצילנו מיד האלהים האדירים האלה, אלה הם האלהים וגו' וחזר ואמר מכל האלהים ולבסוף נתגייר והודה להקדוש ברוך הוא, לזה נאה לומר עתה ידעתי כי גדול ה' מכל האלהים וגו' שב בתשובה לפני הקדוש ברוך הוא, וקבלו וקבעו לישראל לדורות, ואלו עמד אחר נביא וחכם לומר (דברים ל"ב) הצור תמים פעלו וגו', אלא משה רבינו לפי שכתוב בו (תהלים ק"ג) יודיע דרכיו למשה לבני ישראל עלילותיו לזה נאה לומר הצור תמים אלו אדם אחר בא והתוכח את ישראל הייתי אומר אדם שאכל ושתה מהן ונהנה מהן מוכיחן, אלא משה שכתוב בו (במדבר ט"ז) לא חמור אחד מהם נשאתי וגו' לזה נאה להוכיחן לישראל, הדא הוא דכתיב (דברים א') אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל בעבר הירדן וגו'. (קהלת רבא ג יג)

רוח הקודש פעמים משיח בלשון זכר ופעמים בלשון נקבה.

ראה זה מצאתי אמרה קהלת, ולהלן הוא אומר אמר קהלת, אמר רבי ירמיה זה רוח הקדש, פעמים משיח בלשון זכר ופעמים משיח בלשון נקבה, אחת לאחת למצוא חשבון, אמר רבי יצחק בנוהג שבעולם אדם נכשל בעבירה והוא חייב עליה מיתה לשמים, במה נתכפר לו, מת שורו אבדה תרנגולתו נשברה צלוחיתו נכשל באצבעו הקטנה ויצא ממנה טיפת דם, מקצת הנפש ככל הנפש שנאמר, אחת לאחת למצא חשבון חדא מערערא חדא והחשבון מתמצה כמה הוא מיצוי החשבון ר' פנחס אמר עד אחת. (קהלת רבא ז לט)

על מה אמר שלמה הבל הבלים

לשחוק אמרתי מהולל (קהלת ב ב) ר' אבא בר כהנא אמר, מה מעורב הוא השחוק שאומות העולם שוחקים בבתי תיאטריאות ובבתי קרקסאות שלהם, ולשמחה מה זו עושה (שם), מה טיבן של תלמידי חכמים להיות עושין שם דבר אחר לשחוק אמרתי מהולל (שם) אמר רבי אחא א' שלמה דברים ששחקה עליהם מידת הדין הוללתים כתיב לא ירבה לו נשים (דברים יז יז), וכתיב ויהי לו נשים שרות שבע מאות ופלגשים שלש מאות (מלכים א' יא ג) כתיב לא ירבה לו סוסים (דברים יז טז), וכתיב ויהי לשלמה ארבעים אלף אורות סוסים למרכבתו ושנים עשר אלף פרשים (מלכים א' ה ז), כתיב וכסף וזהב לא ירבה לו מאד (דברים יז יז), וכתיב

ויתן המלך את הכסף בירושלם כאבנים וגו' (מלכים א' י כז) ולא היו ניגנבות, אמר רבי יוסה בר' חנינה אבנים שלימות של עשר אמות היו ושל שמנה אמות היו, תני ר' שמעון בן יוחי אפילו משקלות שהיו בימי שלמה של זהב היו אין כסף נחשב בימי שלמה למאומה (ד"ה ב' ט ב) ולשמחה מה זו עושה (קהלת ב ב), אמר לו הקדוש ברוך הוא, מה עטרה זו עושה בידך, רד מכסאי, באותה שעה ירד מלאך בדמותו של שלמה וישב לו על כסאו, והיה מחזר שלמה על כל בתי כנסיות ועל כל בתי מדרשות שהיו בירושלם, ואומר להם אני קהלת הייתי מלך על ישראל בירושלם (קהלת א יב) והם אומרים לו שלמה המלך יושב על כסאו, ואת אומר אני שלמה המלך, ומה היו עושים לו, היו מכים אותו בקנה, ונותנין לפניו קערה של גריסין, באותה שעה הוא אומר הבל הבלים אמר קהלת וגו' (שם שם ב).

(פסיקתא דר"כ כז)

אין שכר מצות בעולם הזה

לפי שצפה קהלת ברוח הקודש וראה שאין שכר מצות בעולם הזה אמר הכל כאשר לכל.

(פסיקתא דר"כ כו אות א' - אחרי מות)

מקרה אחד לכל

ר' שמעון בריה דר' אבין פתח, הכל כאשר לכל מקרה אחד לצדיק ולרשע, וגו' (קהלת ט ב) מקרה אחד לצדיק זה נוח דכתיב ביה נח איש צדיק (בראשית ו ט). ר' פנחס ר' יוחנן בשם ר' לעזר בנו של ר' יוסי הגלילי, נוח עם כשהוא יוצא מן התיבה הקישו הארי ושברו, ולא היה כשר להקריב והקריב שם בנו תחתיו, ולרשע זה פרעה נכה, בשעה שביקש לישב על כסא של שלמה, לא היה יודע מנגנין שלו והקישו הארי ושברו זה מת צולע וזה מת צולע, מקרה אחד לצדיק ולרשע לטוב ולטהור ולטמא (קהלת שם) לטוב זה משה דכתיב ביה ותרא אתו כי טוב הוא (שמות ב ב), שנולד כשהוא מהול, ולטהור זה אהרן, שהיה עסוק בטהרתן של ישראל, ולטמא אילו המרגלים אילו אמרו גנייה של ארץ ולא נכנסו לתוכה ואילו צדיקים גמורים ולא נכנסו לתוכה, מקרה אחד לצדיק ולטהור ולטוב ולטמא וגו' (קהלת שם) ולזובח (שם) זה יאשיהו דכתיב ביה וירם יאשיהו לבני העם צאן כבשים ובני עזים וגו' (ד"ה ב' לה ז) ולאשר איננו זובח (קהלת שם) זה אחאב שביטל את הקרבנות מעל גבי המזבח, והכתיב ויזבח לו אחאב (ד"ה ב' יח ב) לו זבח לא לקרבנות זבח זה מת בחצים וזה מת בחצים זה מת בחצים ויורו המורים למלך יאשיהו (שם לה כג) וזה מת בחצים, ואיש משך בקשת לתומו ויך את מלך ישראל בין הדבקים ובין השריון וגו' (שם יח לה), מקרה אחד לזובח ולאשר איננו זובח כטוב כחוטא (קהלת שם) כטוב זה דוד דכתיב ביה וטוב רואי (ש"א טז יב), כחוטא זה נבוכדנאצר הרשע דכתיב ביה וחטאך בצדקה פרוק (דניאל ד כד), זה

בנה בית המקדש ומלך ארבעים שנה וזה החריבו ומלך ארבעים שנה וחמש שנים מקרה אחד כטוב כחוטא הנשבע כאשר שבועה ירא (קהלת שם) הנשבע זה צדקיהו דכתיב ביה וגם במלך נבוכדנאצר מרד אשר השביעו באלהים וגו' (ד"ה ב' לו יז), במה השביעו, ר' יוסי בר' חנינא אמר, במזבח השביעו, כאשר שבועה ירא זה שמשון דכתיב ביה ויאמר להם שמשון השבעו לי פן תפגעון בי אתם (שופטים טו יב), זה מת בניקור עינים וזה מת בניקור עינים, זה מת בניקור עינים ואת עיני צדקיהו עיור (מלכים ב' כה ז), וזה מת בניקור עינים ויאחזוהו פלשתים וינקרו את עיניו (שופטים טז כא), מקרה אחד הנשבע כאשר שבועה ירא, דבר אחר מקרה אחד לצדיק זה אהרן דכתיב ביה בשלום ובמישור הלך אתי וגו' (מלאכי ב ו) ולרשע זו עדת קרח דכתיב בהון סורו נא מעל אהלי האנשים הרשעים האלה (במדבר טז כו), אילו נכנסו להקריב במחלוקת ויצאו שרופים ואילו נכנסו להקריב שלא במחלוקת ויצאו שרופים, דכתיב אחרי מות שני בני אהרן וגו' (ויקרא טז א).

נער וגדול וזקן

כשאדם נער אומר דברי זמר הגדיל אומר דברי משל הזקין אומר דברי הבלים. (מדרש רבה שיר השירים פרשה א' פסקא י')

ג' הבלים וג' שירים

ג' משלות אמר משלי שלמה בן דוד מלך ישראל (משלי ז) משלי שלמה בן חכם ישמח אב (שם כה), גם אלה משלי שלמה אשר העתיקו אנשי חזקיה מלך יהודה ג' הבלים אמר הבל הבלים אמר קהלת וגו', הבל חד והבלים תרין הא תלתא, ג' שירים אמר שיר חד השירים תרין הא תלתא.

בקש קהלת לעמוד על מתן שכרן של תורה

ויותר שהיה קהלת חכם בסוף קהלת כתיב בקש קהלת למצא וגו' בקש קהלת לעמוד על מתן שכרן של מצות כדכתיב (ירמיה ט') כי באלה חפצתי נאם ה', אמר לו הקדוש ברוך הוא שלמה וכתוב יושר דברי אמת הכתבתיהו על ספר הישר (תהלים ל"א) מה רב טובך אשר צפנת ליראיך, ועוד כתיב כי תהיו אתם ארץ חפץ, ועוד בקש לעמוד על שכרה של תורה, שנאמר (משלי ח) וכל חפצים לא ישוו בה, אמר לו הקדוש ברוך הוא שלמה וכתוב יושר דברי אמת כבר הכתבתיהו על ספר הישר, הדא הוא דכתיב (ישעיה ס"ד) עין לא ראתה אלהים זולתך, בקש קהלת לעמוד על הקץ, מתי שנאמר (שיר ב') אם תעירו ואם תעוררו את האהבה עד שתחפץ, אמר לו הקדוש ברוך הוא כבר הכתבתיהו על ספר הישר (ישעיה

ס"ג) כי יום נקם בלבי וגו', רבי שאול דנווה מתני לה בשם ר' שמעון אם יאמר לך אדם מתי קץ הגאולה הוי אומר לו כי יום נקם בלבי כתיב ר' יהודה בר' סימון בשם רבי יהושע בן לוי שלשה סימנים סימנתי לך וסיימתי לך בקבורתו של משה (דברים ל"ד) בגיא בארץ מואב מול בית פעור ואף על פי כן ולא ידע איש את קבורתו, לבא לפומא לא גלי פומא למאן גלי. (קהלת רבה פרשה יב פסקא ט).

שלמה ביקש לדעת טעם לפרה אדומה

בקש קהלת למצוא דברי חפץ, בקש קהלת לעמוד על עסקי פרה, אמר לו כתוב יושר דברי אמת, כבר כתבתי לך על ספרו של יושר הלא היא כתובה על ספר הישר, עשה בישרות עשה באמונה, גזרה גזרתי חקה חקקתי, אין לך להרהר אחריה זאת חקת התורה. דבר אחר בקש קהלת לעמוד על מתן שכרן של מצות, הדא הוא דכתיב כי חסד חפצתי, אמר לו הקדוש ברוך הוא וכתוב יושר דברי אמת האל הנאמן שומר הברית והחסד. דבר אחר בקש שלמה לעמוד הקץ כמה דאת אמר אם תעירו ואם תעוררו את האהבה עד שתחפץ, וכתוב יושר כי יום נקם בלבי (ברמז תרמ"ב). (ילקוט שמעוני קהלת יב רמז תתקפ"ט).

"אפר פרה אדומה" = 226 = "זהר קדוש" = 226

ראה בספר זוהר פרה אדומה השלם

שהוא ליקוט גדול ונפלא מהזוהר הקדוש לימודים הנוגעים לימים אלו של הכנה לביאת המשיח, הקרוב מאוד מאוד, מְצוּוֹת וסודות של "אפר פרה אדומה", שנדע איך לקיים את מצוות אפר פרה אדומה ונדע את הסודות של המצוה הגדולה הזאת, וכמו שכתב הרמב"ם שהפרה האדומה העשירית יעשה המלך המשיח מהרה יגלה, אמן כן יהי רצון, ועוד מאמרים חוצבי להבות אש מדברי הזוהר הקדוש בעניני פרה אדומה, שנזכר לקיים בקרוב עם מלך המשיח.

אפר= 182

פרה = 80 + 200 + 5 = 285

אדומה = 1 + 4 + 6 + 40 + 5 = 56

622 = 56 + 285 + 281

זוהר = 212 = 220 + 5 + 7

קדוש = 410 = 300 + 4 + 100 + 6

622 = 410 + 212

זאת אומרת, שמי שלומד זוהר הקדוש, מטהר אותו הלימוד כמו שאפר פרה אדומה הייתה מטהרת, כמו כן הזוהר הקדוש מטהר את הטמאים, וכמו שאומרים בסדר יוצר לפרשת פרה "לְטַהַר טַמְאִים. לְטַמְא טְהוֹרִים. בְּאוֹמַר קְדוֹשׁ", שמי שלומד זוהר הקדוש אומרים עליו בשמים שהוא קדוש, כי הזוהר הקדוש מטהר אותו, כמו שכתוב בספר "מאורות הזוהר" מהצדיק הקדוש רבי פנחס מקאריץ זי"ע בספר אמרי פנחס השלם דף קס"ד: אמר: קצת בני אדם אומרים בעבור שיושבין בכפרים ואין להם מקוה אינם רוצים ללמד זוהר, ואני אומר להם אדרבא - על דרך ששמעתי מהרב שאמר כשחל יום טוב בערב שבת אין צריך לטבול על השבת, כי מה צריך מקוה גדולה מקדושת יום טוב, עכ"ל. (ובספר סוד ה' מביא מכתבי האריו"ל שרבי שמעון בן יוחאי היה משתמש בקבלה מעשית, ושואלים האיך יכול להשתמש הלא הוא סכנה? ורק מי שיש לו אפשר פרה אדומה יכול להשתמש, ומביא שם שרבי שמעון בן יוחאי היה לו אפשר פרה אדומה, ממילא היה יכול להשתמש בקבלה מעשית, וכעת שאנחנו רואים שאפר פרה אדומה בגימטריה זוהר הקדוש אז יכול להיות שעל ידי שלמד תורת הנסתר זה מטהר כמו אפשר פרה אדומה, עיי"ש, עוד מביא שם ש"זוהר קדוש בגימטריה "הר הבית").

